

DE OORLOG, 26 september 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27828]

[Zaterdag 26 September 1914]

Inhoudsopgave 26 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27828]	1
DE OORLOG	3
Op het Westelijk oorlogstooneel.	3
De beschieting van Reims.	3
De Duitschers in België.	3
De strijd in Noord-Frankrijk.	3
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	3
In Galicië.	3
Het Russische leger.	3
Van het Zuidelijk oorlogstooneel.	4
Servië en Oostenrijk.	4
Uit het verre Oosten.	4
De hoofdstad van Duitsch Nieuw-Guinea bezet.	4
Op Zee.	4
De Noordzee als oorlogsterrein.	4
Een oordeel van een Noorsch admiraal.	5
DUITSCHLAND.	6
Een officieus betoog.	6
De beschieting van de kathedraal te Reims.	7
Het IJzeren Kruis.	7
BELGIË.	7
Een rechtvaardiging.	7
ENGELAND.	7
Churchill aan het woord.	7
Engeland en de koloniën.	8
OOSTENRIJK.	8
Een Russische oordeel over de Hongaarsche troepen.	8
RUSLAND.	8
Verschillende Russische berichten.	8
Rusland in mobilisatie- en oorlogstijd.	8
Nederland en de Oorlog.	11
De Oostgrens in staat van beleg.	11
De te Maastricht gevallen bom.	11
Tarwe voor de Regeering.	11
Een gelukwensch voor den kapitein van de "Titan".	11
Engelsche soldaten op een Nederlandsch schip.	11
Centrale Vluchtelingen-commissie.	11
De haven van Rotterdam.	12
Koninklijk Nationaal Steuncomité.	12
Noodwetgeving tegen ontruiming.	13
Uitvoerverbod.	13
Voor het Fransche Roode Kruis.	13
Militaire berichten.	13
De Engelsche schepelingen.	13
De ramp op de Noordzee.	14
Gaasterland.	14
Uitgewekenen in Scheveningen.	14
Uit Maastricht.	15
Gebrek aan meel.	15
De huidige crisis en de particuliere architect.	15
De maïsprijzen.	15
Ontwikkeling en ontspanning van gemobiliseerde troepen.	15
Sloepen van de "Hogue".	16
Posterijen en Telegrafie.	16
Post naar Amerika.	16
"Gestrande" Chineezers.	16
Laatste Berichten.	16
De Grieksche vloot.	16
DUITSCHLAND.	16
Tegenspraak.	16

Naspeuringen van Paul Theelen: 26 september 1914

OOSTENRIJK.	16
Cholera.	16
Rumeensche Staatsleningen.	16
Invloed van den oorlogstoestand op handel en nijverheid in Rusland.	17
Uit de Petroleumindustrie.	17
De financieele en economische toestand in België.	17
Eischen tot schadevergoeding tegen den Norddeutschen Lloyd.	18
Uit Oostenrijk.	18
Uit de Deutsche Industrie.	18
Uit de Ver. Staten.	18
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27828]	19
DE OORLOG	19
De algemeene toestand.	19
Op het Westelijk oorlogstooneel.	20
De strijd in Noord-Frankrijk.	20
Een ziekentransport overvallen.	20
De toestand.	20
Een luchtgevecht.	20
Een schets uit den grooten slag.	20
Uit het Verre Oosten.	21
Uit Indo-China.	21
Uit Hongkong.	21
Op Zee.	21
De vernietigde kruisERS.	21
In de Oostzee.	22
DUITSCHLAND.	22
Een oordeel over Deutsche oorlogvoering.	22
Uit de Deutsche pers.	22
Een kranig stuk.	22
De vrede.	23
Onware Berichten.	23
De verlamde overzeesche handel.	23
Oost-Pruisen.	23
BELGIË.	23
Eene herinnering.	23
Briefwisseling.	24
Belgische actie.	24
De Deutsche actie tegen Antwerpen.	24
ENGELAND.	24
De gezonken Engelsche schepen.	24
Asquith in Ierland.	25
De inlandsche vorsten.	25
ENGELAND.	25
De inenting in het Engelsche leger.	25
ITALIË.	25
Oostenrijksche troepen aan de grens.	25
NOORWEGEN.	25
Antimilitaristische propaganda.	25
TELEGRAMMEN.	26
De koning van Italië.	26
Het Zweedsche ministerie.	26
INGEZONDEN STUKKEN.	26
Goede Nederlanders.	26
Wekelijksche bijdragen.	26
België.	27
De Engelsche zeelieden.	27
Op Zee.	27
Van het gevecht bij Helgoland.	27
DUITSCHLAND.	28
Prins Oscar van Pruisen.	28
De beschieting van Reims.	28
De verpleging der Deutsche troepen.	28
Van Dag tot Dag.	29
"Thor's Hamer".	29
Nederland en de Oorlog.	30
Brieven voor België.	30

De Koningin en de soldaat.	30
Prins Hendrik.	31
Voor de militairen.	31
Amerikaansche touristen.	31
Gemengde berichten.	31
Ons nieuwe geld.	31
De geneesmiddelenmarkt.	32
ONZE OOST.	32
Indië en de Oorlog.	32
BEURS EN NIJVERHEID.	33
Seabord Airline.	33
De Duitse IJzerindustrie.	33
De Duitse oorlogsleening.	33
Deutsch-Asiatische Bank.	33
Uit de suiker-industrie.	33
De Berlijnsche geldmarkt.	33
Uit de Cement-industrie.	33
Crédit Lyonnais.	34
Uit Mexico.	34

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD.

DE OORLOG

10 **Een officieel Duitsch betoog. — De Noordzee als oorlogsterrein. — Een rechtvaardiging.**

Op het Westelijk oorlogstooneel.

De beschieting van Reims.

15 REIMS, 25 Sept. (Havas.) De Duitschers zijn gisteren weder begonnen met de beschieting van Reims.

De Duitschers in België.

20 OSTENDE, 25 Sept. (Reuter.) Sedert Zaterdag kampeeren 40,000 Duitschers in de omstreken van Waterloo. Hun hoofdkwartier is gevestigd te Ruysbroeck.

BRUSSEL, 25 Sept. (Reuter.) De Duitschers willen geen passen meer afgeven voor Bergen. Zij hebben een groot belegeringskanon opgesteld te Grimbergen en een ander te Meysee.

25

De strijd in Noord-Frankrijk.

PARIJS, 25 Sept. (Reuter.) (Communiqué van 3 uur.) De Fransche linkervleugel is tusschen de Somme en de Oise in een hevig gevecht gewikkeld met een legercorps, dat de vijand heeft laten komen van zijn centrum, Lotharingen en de Vogesen en dat langs Kamerijk, Luik en Valenciennes hierheen is getrokken. Op ons centrum winnen wij veld. Het was den vijand niet mogelijk uit Varennes te komen. Hij is er in geslaagd voet te krijgen op de hoogte van de Maas in de streek van Hattonchâtel en is voortgedrongen in de richting van St. Michiel. Hij heeft het fort Du Parodie, en Camp des Romains beschoten. Ten zuiden van Verdun blijven wij meester van de hoogten van de Maas. De troepen, die uit Toul komen, rukken op tot in de streek van Beaumont. Onze rechtervleugel heeft een weinig beteekenenden aanval op Romeny afgeslagen. Ten Oosten van Luneville heeft de vijand eenige activiteit betoond op de lijn Vezoude-Blette.

35

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

In Galicië.

40 De Russische legatie te 's-Gravenhage ontving het volgende bericht nopens de krijgsverrichtingen der Russische legers: Op het Galicische gevechtsterrein hebben de Russische troepen de versterkte stelling van Falstyn, Chirew en Ustrzyki genomen, daardoor de nadering van de versterkte plaats Przemysl van de zuidzijde dekkende. Aan 45 de noordzijde zijn eveneens genomen de forten in de streek van Radimo, met het geschut waarmede zij bewapend waren. Het garnizoen van Przemysl heeft Médica in zijn oostelijken sector ontruimd en is op de fortenlinie teruggedrongen. Op het Pruisische front hadden geen gevechten plaats.

45

Het Russische leger.

50 PETROGRAD, 25 Sept. (P. T. A.) De Groote Generale Staf bericht onder dagteekening van

23 Sept.: De Russen hebben een poging van de Duitsche voorhoede om verder door te dringen in het gouvernement Souwalki verijdeld. In de streek van Sjtjutsin en Vincent hebben verschillende voorposten-gevechten plaats gehad, die gunstig afliepen voor de Russen. In West-Galicië zijn geen gevechten geleverd. Het Oostenrijksche leger, dat teruggedrongen is uit Khyrow, heeft zijn terugtocht voortgezet.

Van het Zuidelijk oorlogstooneel.

Servië en Oostenrijk.

60 WEENEN, 25 Sept. (W. B.) Aan de "Südslavische Korrespondenz" wordt uit Sofia bericht: Aan de Bulgaarsche bladen wordt uit Nisj medegedeeld, dat de gebeurtenissen op het Oostenrijksch-Servisch oorlogstooneel in alle Servische kringen de grootste ontsteltenis wekken. Het mislukken van het Servisch aanvallend optreden tegen de monarchie heeft aan alle hoop op een gunstigen afloop van den oorlog, die men nog
65 koesterde, den bodem ingeslagen. De "Kambana" bericht: Na de vernietiging van de Timok-divisie heeft ook de Sehumadia-divisie, die tegen de Oostenrijkers was uitgezonden, zeer zware verliezen geleden.

Uit het verre Oosten.

De hoofdstad van Duitsch Nieuw-Guinea bezet.

70 LONDEN, 25 Sept. (Reuter.) De Engelsche Admiraliteit heeft een telegram ontvangen met de mededeeling van viceadmiraal Patey, dat de hoofdstad van Nieuw-Guinea door Australische troepen is bezet en dat daarbij geen tegenstand werd ondervonden. De vijandelijke troepen waren bijeengetrokken te Herbertshöhe en werden daar vernietigd.
75 Een Australisch garnizoen ligt thans in de stad.

Op Zee.

De Noordzee als oorlogsterrein.

Mr. Erakine Childers, een bekende autoriteit op het gebied van strategie en geschiedenis, geeft over de Noordzee als oorlogsterrein de volgende beschouwing: Wanneer men de Noordzee en Oostzee uit een strategisch oogpunt bechouwt, en deze zeeën als één oppervlakte van water beziet, dan valt de aandacht op een zekere plek in de Groote Belt, die Seeland scheidt van het naburige eiland Fyen, ten westen daarvan. Op een kaart van groote schaal kan men iets ten Noorden van het smalste deel
85 van de Belt, tusschen het eiland Omö en de noordpunt van Langeland, de "Wraakbank" zien, die het passeeren van het middengedeelte voor schepen met grooten diepgang onmogelijk maakt, daar er slechts 22 voet water staat, over een breedte van plm. 9 K.M. Van de beide oevers van de Belt stroomt water af, dat twee bevaarbare kanalen vormt, het eene pl.m. 800 M., het andere pl.m. 1½ K.M. breed. In vreedstijd maakt de
90 vuurtoren op Omö, een der fraaist ingerichten van de wereld, de vaart door deze kanalen mogelijk met nog andere vuurtorens in de omgeving, en het is slechts een jaar geleden dat ik, deze doorvaart kiezende, dit uitstekende licht mocht bewonderen, in een dikken mistigen nacht. Acht mijlen naar het Noorden, waar de Belt wat breeder is, is een smalle doorgang, iets meer dan een mijl breed, tusschen Sprogö en de klippen
95 van Halskov de Oost-Renden genaamd. De veel lastiger West-Renden wordt, hoewel nader, slechts zelden door groote schepen gebruikt. De aldus beschreven zeestraat, met de vier moeilijke uitvaarten, is de eenige natuurlijke verbinding tusschen de beide noordelijke zeeën, voor oorlogsschepen bruikbaar. De beide andere doorgangen tot het
100 Zuidelijk deel van de Oostzee, de Sont en de Kleine Belt, die één rivier gelijkjt, zijn te ondiep (hier en daar 23 voet) voor groote schepen, en voor de mogendheden is het voor krijgsoperaties onmogelijk zelfs van de Groote Belt gebruik te maken, en de andere wegen te minder, zonder de Deensche neutraliteit te schenden.

Doch voor Duitschland is dit laatste vermoedelijk geen bezwaar! Duitschland heeft echter een kunstmatigen sleutel tot het operatieterrein in het pas onlangs voltooide
105 Elbe-Kiel-kanaal. Daarbij kan het, uit een aanvalsoogpunt, de Fehmern Belt openstellen, en daardoor, een zuidelijken toegang tot de Groote Belt verschaffen, die voor een vijandelijke vloot uiterst gevaarlijk zou zijn door mijnen en onderzeeërs. Eigenlijk is aldus de Oostzee, waarin slechts een zwakke Russische vloot ligt, een ruime Duitsche vluchthaven, en een aanvalsterrein tegen Rusland. Het behoeft
110 nauwelijks gezegd te worden, dat een der voornaamste pogingen van Engelsche zijde moet zijn, op de een of andere wijze de hartader, het kanaal, af te snijden. Laten wij thans terugkeeren tot de Noordzee. Deze is een kleine zee, in aanmerking genomen de moderne marine-taktiek, met toestellen voor draadlooze telegrafie, 30 knoop-torpedojagers en 50 knoopshydroplanes, die verkenningen verrichten, en slagvloten,
115 die 20 knoop loopen. De Noordzee is 275 zee-mijlen van den Humber tot Helgoland, 365 van de Tyne tot de Skaw, 305 van Aberdeen tot de Naze en 200 van de Shetlands-eilanden tot Bergen, de breedste doorgang in het Noorden. De doorgangen tusschen de

Shetlands-, de Orkney-eilanden en Schotland hebben uit een maritiem oogpunt weinig te beteekenen. Zoo meet het Skagerak zestig mijl op de meest noord-oostelijke breedte en de straat van Dover op de meest zuid-westelijke breedte twintig mijlen.

120 Wanneer een van twee oorlogsvloten een gevecht tracht te vermijden, terwijl beide vloten even snel varen, zal het deze wijkende vloot met moeite kunnen gelukken den zeeslag meer dan een etmaal uit te stellen, indien het weder helder is en geen vluchthavens worden binnengevallen. De Noordzee is over het algemeen ondiep. Zeker

125 meer dan de helft (de zuidelijke voornamelijk) meet minder dan veertig vademen en een groot gedeelte van deze oppervlakte, speciaal het zuidelijke en oostelijke gedeelte, meet minder dan twintig vademen. Ten oosten en ten westen van de rechte lijn, getrokken tusschen Wash en Texel, meet het water nauwelijks meer dan zeventien

130 vademen, en binnen het complex van wel een twintigtal samenkomende wegen voor verkeer in vrede tijd strekken zich uitgebreide en gevaarlijke zandbanken uit, parallel met de kust over lange afstanden, beperkende de slagruimte en naar verhouding verhoogende het gevaar van drijvende mijnen. Blijkbaar was het nabij een van deze banken op de

135 kust van Suffolk, de Aldborough Rif, dat de "Amphion" werd vernield door een dezer zeer machtige wapens van de minder sterke macht ter zee. Van deze omgeving af zuidwaarts langs de monding van de Theems tot de Goodwins is de Engelsche kust beschermd door verraderlijke zandbanken, terwijl aan den Franschen, Belgischen en

140 Nederlandschen kant een waar labyrinth van zandbanken de navigatie belemmert tot op dertig mijlen van het Noordhinder lichtschip. Zonder de hulp van een uitgebreid cordon van internationale lichtschepen, alle geplaatst rond de "zak" zuidwaarts tot de straat van Dover, van daar noordelijk tot Texel en verder oostelijk tot de Elbe, is de scheepvaart, vooral bij dik weder, gevaarlijk en zijn de eventualiteiten in

145 tijden van oorlog onberekenbaar. Want de zandbanken, met een korte onderbreking aan de Nederlandsche westkust, strekken zich voortgezet uit van Texel, om Helgoland, halverwege tot kaap Skagen, een ware zandmuur, waarin aaneengesnoerd liggen de Noord- en Oost-Friesche Wadden-

150 eilanden. Van een menigte doorvaarten, voor het grootste gedeelte smal en gevaarlijk, welke dezen zandmuur onderbreken, zijn slechts zes van belang: twee Nederlandsche ingangen naar de Zuiderzee: bij Texel en Terschelling en vier Deutsche riviermonden: de Eems, de Jade, de Weser en de Elbe; deze laatste drie zijn, uit een zeevaartkundig

155 oogpunt, feitelijk één, met een twintig mijl breede monding. Daarachter liggen Hamburg en Bremen, twee van de grootste Deutsche wereldhandelssteden en Wilhelmshafen, het Deutsche marinedepot. Dit is een sterk defensie-standpunt voor de vloot en den handel met Helgoland als een basis, welke door forten is beschermd en kan worden beschouwd als een schildwacht. Over een afstand van vijftien mijlen

160 strekken zich zandbanken uit, waartusschen drie vaargeulen loopen, welke door mijnen gemakkelijk kunnen worden afgesloten. Deze vaargeulen scheiden de vijandelijke vloot van haar doelpunt: Wilhelmshafen. De andere havens liggen op grooten afstand: Bremerhafen ongeveer 25 mijlen van de open zee, Bremen zestig, de ingang van het

165 Kaiser-Wilhelm kanaal vijf en dertig en Hamburg zeventig mijlen. Het is belangrijk, mede te deelen, dat een Deutsche oorlogsvloot, hoewel deze zich vrij kan bewegen in het Noord-Oostzeekanaal, zich niet kan bewegen tusschen Wilhelmshafen en de Elbe zonder zee te kiezen en te vechten met de hulp van Helgoland tegen een vijandelijke vloot, welke daar is geposteerd.

170 Weigert echter Duitschland een beslissenden slag in open zee met de hoofdvloot, waar het allen schijn van heeft, dan zou Duitschland meer vrijheid van handelen hebben in de Elbe of de Oostzee, dan wanneer zij in Wilhelmshafen zou worden ingesloten. Een tweede punt, dat de aandacht verdient is, dat de geheele oppervlakte van ondiepten een operatie-basis zullen worden voor torpedo-vernielers en onderzeeërs, welke kunststukjes van zeemanschap zullen te zien geven. Een derde mogelijkheid is, dat

175 Engeland een militaire macht doet landen op de kust van Hannover, hetgeen gelijk zoude staan met de heerschappij ter zee. Een meer urgente quaestie en een ernstiger vraagstuk is het transporteren van een leger naar België. Het is moeilijk, de uitvoerbaarheid van een van deze ondernemingen te beoordeelen. Hiervoor is de heerschappij ter zee noodzakelijk en deze is moeilijk te verkrijgen, indien men in

180 aanmerking neemt de doodelijke uitwerking van torpedo-vernielers en onderzeeërs op een groot aantal transportschepen. Op dit gebied kan niets worden ondernomen vóórdat de Deutsche hoofdvloot is verslagen of in een haven is opgesloten, terwijl de kans tot ontvluchting is buitengesloten.

180 **Een oordeel van een Noorsch admiraal.**

CHRISTIANIA, 25 Sept. (W. B.) Over de daad van de Deutsche onderzeesche boot "U 9" schrijft een bekend Noorsch admiraal in "Morgenbladet": De Engelsche tactiek van de blokkade van Noord- en Oostzee is ter dood veroordeeld, daar een Deutsche onderzeeër

185 door de geheele Engelsche bewakingsketen heen kon sluipen en zich begeven tot op meer
dan 200 zeemijlen van de eigen basis verwijderd tot in de buurt van het Kanaal, het
sedert eeuwen door Engeland beheerschte gebied. Dat de vernietigde pantserkruiser
oude schepen zijn doet niets ter zake. Zooals het gisteren dit in den grond boorde
190 kruisereskader verging, kan het morgen de geheele Engelsche slagvloot vergaan. De
Noordzee en de Oostzee zijn niet meer in het bezit der Engelsche blokkeerende
gepantserde zeemonsters. Een nieuwe tijd met nieuwe methoden begint voor de kleine
zeestaten aan te breken, wijl zij in staat zijn een belangrijk aantal van deze niet
kostbare en vreeselijke zeewapens zich aan te schaffen.

DUITSCHLAND.

195 **Een officieus betoog.**

BERLIJN, 25 Sept. (W. B.) De "Nordd. Allgem. Ztg." schrijft naar aanleiding van het
rapport van Sir M. de Bunsen, den gewezen Engelschen ambassadeur te Weenen, van 1
September, dat het niet moeilijk is de bedoeling dezer publicatie te begrijpen. Zij
is n.l. deze: Engeland te ontlasten van alle schuld aan den tegenwoordigen oorlog en
200 deze te wentelen op Duitschland en Oostenrijk-Hongarije en verder om tweedracht te
zaaien tusschen Duitschland en Oostenrijk-Hongarije door Duitschland meer dan
Oostenrijk aansprakelijk te stellen voor den oorlog. De "Nordd." noemt het naief, dat
de Engelsche ambassadeur zich beklagt over het feit, dat zijn Duitsche ambtgenoot te
Weenen bij diens pogingen tot behoud van den vrede geen moeite heeft gedaan om zich
205 van de ondersteuning van den Engelschen ambassadeur noch van die van de Fransche en
Russische ambassadeurs te verzekeren. Dat was onmogelijk geweest, daar de poging van
Grey om het Servisch-Oostenrijksch conflict, met het doel Oostenrijk-Hongarije te
overstemmen, voor het forum der groote mogendheden te brengen, als een intrigue tegen
het Duitsch-Oostenrijksch verbond van de hand was geweest. Op de pogingen van de
210 Duitsche regeering, die te Weenen voortdurend aandrang op vredelievende besluiten,
hetgeen Engeland te Petersburg naliet, zou een eigenaardig licht zijn geworpen,
wanneer in de plaats van vertrouwelijke besprekingen een scheidsrechtelijke
beslissing van Europa zou zijn aanvaard. Duitschland had zijn bondgenootschappelijke
betrekkingen in gevaar moeten brengen, terwijl Engeland er wel voor oppaste de
215 Russische regeering te ontstemmen.

De "Nordd. Allg. Zeit." wederlegt verder de bewering, dat Duitschland door zijn
ultimatum, de onderhandelingen tusschen Weenen en Petersburg, die kans op succes
schenen te hebben, zou hebben gestoord, terwijl een uitstel van eenige dagen Europa
bewaard zou hebben voor een vreeselijke ramp. De "Nordd." wijst er verder op, dat de
220 oorlog, zonder de pogingen van Duitschland en het door Weenen verleend uitstel, dat
Engeland te Petersburg ongebruikt liet voorbijgaan, heel wat vroeger zou zijn
uitgebroken, daar Rusland reeds op 24 Juli had verklaard, dat het in het
Oostenrijksch-Servisch conflict onmogelijk werkeloos toeschouwer kon blijven, terwijl
op deze verklaring militaire maatregelen volgden, die het begin waren van een reeds
225 sedert geruimen tijd voorbereide mobilisatie van het Russische leger. Dat blijkt uit
het telegram van 30 Juli van den Tsaar aan den Keizer, waarin wordt medegedeeld, dat
reeds op den 25sten tot die maatregelen besloten was. Het blad somt dan in
chronologische volgorde de Russische mobilisatie-maatregelen op, in de verschillende
gouvernementen genomen, niettegenstaande de minister van oorlog den Duitschen attaché
230 militaire op zijn eerewoord had verklaard, dat nog geen bevel tot mobilisatie was
gegeven, en dat nog geen paard gerequireerd en geen enkele reservist opgeroepen was,
en terwijl intusschen de Keizer zijn vredelievende pogingen nog voortzette en men te
Weenen tot tegemoetkoming bereid scheen. Op 31 Juli was daarop de geheele mobilisatie
van het Russische leger bevolen. Te twee uur 's namiddags van denzelfden dag
235 telegrapheerde de Tsaar aan den Keizer, dat dit alleen militaire voorbereidselen
waren, noodig geworden tengevolge van de militaire maatregelen van Oostenrijk en dat
zij om technische redenen niet konden worden gestaakt.

Bij deze klaarblijkelijke onbetrouwbaarheid van de Russische politiek moest de
Duitsche regeering in het belang van de veiligheid des rijks het bekende ultimatum
240 stellen, waarop, daar geen antwoord werd ontvangen, de oorlogsverklaring volgde. De
Russische regeering had dus door haar mobilisatie den moeilijken bemiddelingsarbeid
van de Europeesche kanselarijen, kort voordat deze succes zouden hebben, nutteloos
gemaakt. Uit die mobilisatie-maatregelen in verband met het feit, dat zij voortdurend
werden ontkend, blijkt ten duidelijkste, dat Rusland den oorlog wilde. De "Nordd."
245 merkt dan verder op, dat ook Engeland den oorlog heeft gewild, daar de eenvoudige
verklaring, dat de pan-Slavische maatregelen van Rusland tegen Oostenrijk-Hongarije
door de Triple Entente niet gedekt werden, voldoende waren geweest om de Russische
oorlogszucht te temperen en aan Frankrijk de mogelijkheid had geboden zich voor dit
geval aan het bondgenootschap te onttrekken. Ten slotte haalt het blad als bewijs,

250 dat ook Engeland schuld heeft aan de zege der Russische oorlogspartij, het rapport
aan van den Belgischen zaakgelastigde te Petersburg aan den Belgischen minister van
oorlog van 30 Juli, waarin wordt gezegd: Het kan niet bestreden worden, dat
Duitschland zich hier (Petersburg) evenals te Weenen alle moeite heeft gegeven om een
255 algemeen conflict te voorkomen, dat het daarbij echter eenerzijds op de
vastberadenheid van het kabinet te Weenen, en anderzijds op het wantrouwen van het
Petersburgsche kabinet is gestuit. Verder wordt in dit rapport gezegd: "Engeland had
aanvankelijk te verstaan gegeven, dat het zich niet in het conflict zou laten
betrekken en Sir George Buchanan, de Britsche ambassadeur te Petersburg, had dit
260 zelfs openlijk uitgesproken. Thans echter is men in de Russische hoofdstad vast
overtuigd, dat het dit wel zal laten doen. Ja, men heeft zelfs de zekerheid, dat
Engeland Frankrijk zal bijstaan. Deze bijstand was een quaestie van groot belang en
droeg er niet weinig toe bij om de oorlogspartij het pleit te doen winnen."

De beschieting van de kathedraal te Reims.

265 KEULEN, 25 Sept. (W. B.) Aan de "Köln. Zeitung" wordt uit Berlijn geseind: Het
bericht uit Fransche bron, dat de Paus bij keizer Wilhelm of de Duitsche regeering
geprotesteerd zou hebben tegen de beschadiging van de kathedraal te Reims is niet
juist. Waar is, dat de Paus door den Pruisischen gezant bij den pauselijken stoel
over de werkelijke toedracht is ingelicht en dat hij zich over de gegeven verklaring
270 bevredigd heeft verklaard.

Het IJzeren Kruis.

Tot 20 September zijn in het Duitsche leger reeds 3800 IJzeren Kruis-orden 1e en 2e
275 klasse uitgedeeld voor betoonden moed voor den vijand. Een der leidende geneesheeren
in een lazaret aan de Duitsche westgrens schrijft: Van de doctoren, die uit Frankrijk
terugkomen verneem ik, dat de Fransche en Belgische geneesheeren zoo verbazend veel
gewonden amputeeren, armen en beenen afzetten, juist terwijl de moderne chirurgie er
op uit is dit zooveel mogelijk te voorkomen. De gewonde soldaten zijn nergens meer
bezorgd voor. Ik heb het in de laatste dagen tweemaal beleefd, dat een Franschman en
280 een Engelschman mij smeekten hen niet den arm af te zetten, hoewel ik gezegd had, dat
ik slechts een kleine insnijding behoefde te maken. Toen de Franschman uit de narcose
ontwaakte, zag hij dat zijn arm er nog aan zat, en riep hij uit: "O, que je suis
content de vous!"

BELGIË.

Een rechtvaardiging.

De Belgische legatie te 's-Gravenhage meldt: Het Wolff-bureau heeft een telegram
gepubliceerd d.d. 12 September, hetwelk in de Hollandsche pers is opgenomen en waarin
bericht wordt dat te Ostende een Duitscher was gefusilleerd en dat men uit stellige
290 bron wist, dat deze man een zeer geacht koopman was, die te België verblijf hield
voor zijn zaken en zich nimmer schuldig had gemaakt aan spionage. De inlichtingen,
verstrekt door den auditeur-generaal bij het Militair Gerechtshof te Antwerpen, en
den Belgischen Minister van Oorlog bewijzen, dat zekere Paul August Ehrhard, geboren
te Rümningen, reserve-kapitein van het Duitsche leger, zich noemende koopman te
295 Hamburg, op regelmatige wijze veroordeeld is door den krijgsraad, te St.-Nicolaas
zitting houdende, op 31 Augustus 1914; hij is in het fort van Zwijndrecht, op 5
September ter dood gebracht. Deze man was te Ostende gearresteerd terzake van
spionage; hij heeft bekend in last te hebben gehad, de Duitsche militaire
autoriteiten te verwittigen van de aankomst van troepen, welke over zee mocht plaats
300 hebben. Hiertoe was hij voorzien van een telegraphisch toestel. Er kon hoegenaamd
geen twijfel bestaan omtrent de hoedanigheid van den verdachte. Het bericht van het
Wolff-bureau was dus in flagranten strijd met de waarheid.

ENGELAND.

Churchill aan het woord.

De Engelsche legatie deelt de volgende telegrammen mede van het Engelsch Ministerie
van Buitenlandsche Zaken: Minister Churchill heeft in een dezer dagen gehouden
interview met den correspondent van een Italiaansch blad gezegd, dat ofschoon nog
geen beslissende slag is geleverd met de Duitsche vloot, wij desniettemin in even
310 groote mate de zee beheerschen als wanneer er een zoodanige slag had plaats gehad. De
mond van de Elbe wordt nauwlettend geblokkeerd en terwijl de Duitsche handel is
opgehouden en zijn toevoer stopgezet, gaat de Britsche invoer en nijverheid
onafgebroken voort en worden vele duizenden manschappen over den Oceaan veilig
overgebracht. Wij vertrouwen den oorlog te zullen winnen en zullen ons laatsten
315 goudstuk en onzen laatsten man voor dit doel besteden; en dank zij de buitengewone

dapperheid van het Fransche leger, de onverwacht snelle Russische krachtsinspanning, den durf en de geestkracht van Servië en de groote vermorseling der Oostenrijkers, is de toestand aan het einde van de eerste maand verreweg gunstiger dan verwacht was tegen de achtste of negende maand. Uitgaande van een bestaand overwicht op vlootgebied van bijna twee tegen één, zal het thans aangenomen programma van scheepsbouw ons binnen een jaar een nog grooter voorsprong verschaffen, door de machtigste schepen welke ooit van stapel geloopt zijn. Duitschland schijnt thans het ergste gedaan te hebben wat het kan; maar Rusland en Engeland beginnen nu pas en binnen zes maanden zullen er een millioen Britsche vrijwilligers in de vuurlijn zijn, door de macht onzer vloot uit alle deelen van de wereld samengetrokken. Deze oorlog moet de kaart van Europa overeenkomstig het nationaliteitsbeginsel doen herzien, rassen bevrijden, de onafhankelijkheid van natiën herstellen en een blijvende verlichting mogelijk maken van den ondragelijken druk der bewapeningen.

330 Engeland en de koloniën.

LONDEN, 25 Sept. (Reuter.) De Indische prins Ronjih sinhje, die zich jaren geleden in Engeland groote bekendheid als cricketspeler verwierf, heeft aan de regeering aangeboden: 1000 man infanterie, twee escadrons lanciers, tweehonderd paarden en vijftien automobielen. De kleine kolonie Gambia (Britsch West-Afrika) draagt £10.000 bij in het nationaal ondersteuningsfonds.

OOSTENRIJK.

Een Russische oordeel over de Hongaarsche troepen.

Hongaarsche bladen publiceeren uitlatingen over de Hongaarsche troepen van een Russisch officier, die den oorlog in Japan heeft medegemaakt en thans in een Hongaarsch hospitaal wordt verpleegd. "Bij de Hongaren, zoo zeide hij, "worden niet half zooveel mannen gewond als er bij de Russen dooden vallen. Wanneer wij meenen, dat het oogenblik nabij is, dat de vijand genoodzaakt zal zijn voor de overmacht te bukken, dan vallen de Hongaren onder vreeselijk geschreeuw ons eerst recht aan met de bajonet. Zulke krachtige aanvallen deden de Japanners nooit en De Russische soldaten worden door het ongewone geschreeuw zoo bang, dat het den officieren alle mogelijke moeite kost om te verhinderen, dat zij zich overgeven of op de vlucht slaan. Ten einde onze troepen gerust te stellen, beginnen wij den strijd gewoonlijk in de nabijheid van een bosch. Maar ook deze veilige dekking en de operaties met de aan de boomen vastgemaakte machinegeweren zijn van weinig nut, want de vijand steekt dadelijk het bosch in brand. De Russische soldaat loopt dan of in de bajonetten of hij gaat te gronde in het bosch. Onze granaten hebben het nadeel, dat zij een eigenaardig gonzend geluid te weeg brengen, zoodat de vijand zich in acht kan nemen, terwijl zijn eigen granaten in een kring van 50 M. niemand in het leven laten. De cavalerie chargeert veel krachtiger dan den Kozakken mogelijk zou zijn. Ons geluk was dan ook, dat wij tienmaal zoo sterk waren als onze tegenstanders."

RUSLAND.

Verschillende Russische berichten.

PETROGRAD, 25 Sept. (P. T. A.) De Russische troepen rukken verder op in Galicië. De bevolking van Krakau vlucht naar Weenen. Volgens berichten uit Boecharost vindt de Duitsche gezant in de hooge Roemeensche kringen een zeer slechte ontvangst. De raad van hoogleeraren te Moskou heeft een adres aan den Tsaar gezonden, waarin het grootsche doel van den oorlog tegen de verstoorders van den vrede en de beschaving wordt in het licht gesteld. In een vergadering van de Russisch-Italiaansche afdeeling van de Kamer van Koophandel werd een betooging gehouden ter eere van Italië. Men verwacht, dat de Italiaansche handel na den oorlog een hooge vlucht zal nemen.

Rusland in mobilisatie- en oorlogstijd.

Men schrijft aan de *N. R. Ct.*: Het feit, dat wij als plezierreizigers naar den Kaukasus trokken, was voor menigeen aanleiding geweest om ons eens half medelijdend, half bedenkelijk aan te kijken, want we behoeven het niet te verzwijgen, dat Rusland in het algemeen en de Kaukasus in het bijzonder zich nog niet in de onverdeeld gunstige gezindheid van het reizend publiek mogen verheugen. Denkt men hij ons aan den Kaukasus, dan denkt men aan een land van wilde Tartaarsche volksstammen, die al evenzeer het gebergte onveilig maken als de groote bruine beren: men denkt aan de woeste kozakken-horden, die door de steppen jagen en men denkt aan het springende en kruipende ongedierte, dat vooral den zindelijken Hollander doet huiveren. Ik wed, dat zelfs onze vijanden ons niet hadden toegewenscht om bij het uitbreken van een Europeesch oorlog in dat land te moeten toeven en toch wilde het toeval, dat we op 1 Augustus, na een zorgeloze zeereis, van den prins geen kwaad wetend, in Batoem

aan wal stapten, juist toen de algemeene mobilisatie was begonnen en de staat van beleg in dat gedeelte van den Kaukasus was afgekondigd. Hoewel wij ons de toestanden niet zoo zwart hadden voorgesteld als men ze ons had afgeschilderd, wil ik toch niet
385 ontkennen, dat dit plekje van Europa mij onder deze omstandigheden al weinig
aanlokkelijk toescheen. Of wij voor het einde van den oorlog ons vaderland zouden kunnen bereiken, leek zeer twijfelachtig, want teruggaan door de Middellandsche Zee scheen ons allerminst geraden. Maar toch zijn wij thans eindelijk weer in Holland
390 aangeland, na de reis om Europa te hebben volbracht, want den eenigen weg (veiligen weg althans) vonden wij ten slotte langs de Kaspische Zee, via Moskou en St. Petersburg, door Finland, Zweden en Duitschland! Het reisverhaal van de duizenden K.M., die wij door oorlogvoerende landen aflegden, over zeeën waarin mijnen waren gelegd, zal ik u sparen want anderen hebben reeds verhaald over hun lotgevallen in volgepropte treinen en over de slapeloos doorgebrachte nachten. Het voornaamste
395 verschil van onze reis met die van Zwitsersche toeristen zal wel daarin hebben bestaan, dat voor ons de afstanden wat grooter waren, dat voor ons 1000 K.M. gelijk waren aan 100 K.M. die zij moesten afleggen; dat wij 5½ dag achtereen in een spoorwegcoupé waren opgesloten, waar zij er wellicht 24 uur in moesten blijven; dat wij 10 nachten niet uit de kleeren zijn geweest, waar zij 1 of 2 nachten dat lot
400 moesten dragen. Moge dus het reizen op zichzelf geen onverdeeld genoeg zijn geweest, ons verblijf in den Kaukasus en den tocht dwars door het hart van Rusland in mobilisatie- en oorlogstijd heeft ons zooveel belangwekkends doen zien, dat ik eenige van deze reis indrukken wil mededeelen, temeer daar ik tot heden slechts weinige of onjuiste berichten over Rusland vond vermeld.

405 De 5 weken in Rusland doorgebracht geven ons niet het recht om een vaste opinie over Russische toestanden te vormen, maar het gaf ons wel een indruk van de stemming van het volk in deze zeer bewogen tijden, waarin men kan verwachten, dat juist die kenmerkende karaktereigenschappen sterk naar voren zullen treden. Welnu, als dat inderdaad zoo is, dan kan ik hier met volle gerustheid verklaren, dat de Kaukasus, en
410 gansch Rusland trouwens, doorgaans zeer verkeerd worden beoordeeld. Maar óók heeft deze reis ons de overtuiging gegeven, dat het Rusland van het heden allerminst meer het Rusland is uit de dagen van den Japanschen oorlog. Wij hebben dit niet alleen met eigen oogen aanschouwd, maar wij hebben dit oordeel ook vernomen van tallooze
415 vreemdelingen van verschillende nationaliteit, die door hun betrekking reeds jaren in het land wonen. Bijna allen uitten hun verbazing over de veranderingen, die in luttel aantal jaren in Rusland hebben plaats gegrepen, vooral op militair gebied. Het was b.v. een algemeen bekend feit, hoe de Russische soldaten gedurende den Japanschen oorlog met geweld naar het oorlogsterrein gedreven moesten worden, hoe soms
420 zelfverminking voorkwam, om vrijstelling van den militairen dienst te verkrijgen. En thans... duizenden en duizenden hebben wij naar het front zien trekken, zelfs in het hart van het wilde Kaukasus-gebergte kwamen wij troepen Tartaren tegen, op hun dagen, dagen langen marsch naar Tiflis, waar ze zich voor de mobilisatie moesten aanmelden en allen, zonder uitzondering, waren in de best denkbare stemming. Teekenend was de verontwaardiging van een boer, wiens 4 zonen dienden, omdat men hem niet wilde mee
425 hebben, daar hij 55 jaar oud was. "Was dat nu te oud om in het leger te dienen?" Ik wil niet ontkennen, dat het verblijf in den Kaukasus, speciaal in Tiflis, ons aanvankelijk eenige onrust bezorgde, want geen plaats in Europa is er te vinden, die zóó omringd is door de meest verschillende en weinig ontwikkelde volksstammen. In gewone tijden ziet men de straten van Tiflis dan ook bevolkt door zeer uiteenlopende
430 typen. In bonte mengeling ziet men de tallooze bergbewoners van verschillende bergstammen, in hun bonte kleederdracht, meestal tot de tanden bewapend, door de straten trekken; men ziet er kozakken in hun typische kleedij; men ziet er muzelmannen met tulbanden en lange mantels; Perzen in hun kaftans; Turken met hun roode hoofdbedekkingen. De vrees vond ik niet ongegrond, dat hier meer dan elders
435 kans op wrijving zou zijn, wanneer de bevolking zou worden vermeerderd met duizenden en duizenden mannelijke Kaukasiërs van verschillende stammen, die in Tiflis zouden samenstromen. Welnu, laat mij onomwonden verklaren, dat wij gedurende ons verblijf van 3 weken in den Kaukasus niet één wanclank hebben vernomen. Vlot liep de mobilisatie van stapel, zelfs geen luidruchtig troepje zijn wij tegengekomen. Zonder
440 eenige vrees wandelden wij door Tiflis, bezochten er de achterbuurten en maakten tochten in het gebergte. Het was dan ook tot onze grootste verbazing, dat wij, buiten Rusland gekomen, de berichten lazen, als zou er in den Kaukasus een opstand zijn uitgebroken! Niets was minder waar. Een bepaald uitgelaten enthousiasme troffen wij bij de troepen nergens aan, maar een prettige opgewektheid was zonder uitzondering
445 de heersende stemming. Aan vele stations woonden wij het afscheid bij van tallooze reservisten. Dan even voelde men de pijnlijke verschrikking van den oorlog, werd men herinnerd aan den ernst der tijden. Overal huilende vrouwen, drensende kinderen. Maar

de mannen... – en het waren zeker de jongsten niet meer der soldaten – geen één zagen wij morrend vertrekken.

450 Als het signaal werd gegeven, dan was het of de droefheid wegzonk; de jongste dreumes kwam nog even en vaders arm; moeder werd nog eens op de schouder geklopt, dan vertrok de eindeloos lange trein; overal wuivende petten en een hartelijk hoera steeg op. Maar er was nog iets wat ons en trouwens iedereen trof, n.l., dat van de geweldige troepen massa's, die wij te zien kregen, alle manschappen uitstekend waren toegerust.
455 Meestal los om de schouders droegen ze de splinternieuwe, dikke winterjassen en nagenoeg alle schoeisel (hooge laarzen) bleek nieuw. Het stram-militaire, zooals men dat in Duitschland te zien krijgt, ontbreekt weliswaar zoowel bij de manschappen als by de officieren. Bij het exerceeren schijnt de "parade-houding" van den soldaat van minder belang te zijn. Daarin vond ik eenige overeenkomst tusschen Hollandsche en
460 Russische troepen. Maar bij het salueeren winnen de Russen het verre van onze Hollanders. Dan is het of de kerels zich uitrekken, of ze inderdaad langer worden. Sierlijk en eerbiedig is hun saluut. Wij kregen ook den indruk, vooral in het Zuiden, dat de verhouding tusschen officieren en minderen goed was en menigmaal zagen wij door de soldaten aan stations en elders ongevraagd diensten aan de officieren
465 bewijzen.

De belangstelling in dezen oorlog is groot. Armen en rijken, soldaten en burgers kochten de bulletins overal waar ze slechts te koop werden aangeboden. Of steeds de geheele waarheid wordt medegedeeld, kan ik niet beoordeelen, maar dat weet ik wel, dat ook de tijden voorbij zijn, waarin men het volk wat voorspiegelde. De berichten
470 over de groote verliezen der Russen in Oost-Pruisen stonden onomwonden vermeld op de borden bij de courantenbureaux, maar... ze waren niet in staat in de stemming verandering te brengen, evenmin als de overwinning bij Lemberg tot snoeverij aanleiding gaf. Sprak men de menschen over Duitschland, dan heette het: Het koste wat het wil, maar we moeten winnen, want dit hebben wij gemerkt, de haat tegen
475 Duitschland is onbegrensd. "Er is haat genoeg, niet voor één, maar voor 10 oorlogen" zeide ons iemand, die met de Russische toestanden zeer goed op de hoogte was. In Moskou en St. Petersburg zagen wij de autodienst van het Roode Kruis in werking. Voor zoover wij konden nagaan, is ook deze tak van dienst goed in orde terwijl wij op talloze plaatsen gebouwen zagen, die als hospitaal waren ingericht. Ook de
480 Hollanders lieten zich in dezen wederom van hun beste zijde kennen. Dat door de Nederlanders te St. Petersburg f120,000 werd samengebracht voor een hospitaal met 50 bedden, mag zeker tot groote voldoening stemmen! Wellicht ben ik in de gelegenheid, over de avontuurlijke reis zelf nog eens wat meer mede te deelen, maar vooraf gevoel ik behoefte te verklaren, dat wij in Rusland nooit tevergeefs bij iemand om
485 inlichtingen of hulp hebben aangeklopt. Hoewel wij de gelukkige bezitters waren van goede introductie-brieven, waardoor ons het reizen heel wat gemakkelijker werd gemaakt, deed het reizende publiek alles om den "vreemdelingen" de lange, vermoeiende dagen zoo aangenaam mogelijk te doen doorkomen.

De vriendelijkste medewerking vonden wij ook bij de verschillende ambtenaren en autoriteiten, waarmede wij in aanraking kwamen. De dwaze spionnen-vrees-epidemie was niet in Rusland doorgedrongen en nergens kreeg men den indruk, dat men zijn hoofd door de drukte had verloren. Teekenend vind ik het b.v., dat men ons in de vijf weken welke wij in Rusland doorbrachten, niet éénmaal (buiten de gewone, voorgeschreven formaliteiten) om onze papieren heeft gevraagd, iets, wat wij niet zouden kunnen
495 getuigen van onze tweedaagsche reis in Duitschland; teekenend ook, dat van de bagage, die wij uit den Kaukasus medenamen, niet één stuk onderweg is zoek geraakt. En dat over een afstand van bijna 5000 K.M. Ten slotte wil ik iets vermelden, dat bij den vreemdeling de grootste verbazing, bij den beschaafden Rus een gevoel van rechtmatige trots opwekt, nl. dat de regeering van den eersten dag der mobilisatie af en voor den
500 duur van den ganschen oorlog den verkoop van alcohol in Rusland heeft verboden. In de stations en de restauratiewagens zelfs konden wij geen droppel wijn of bier krijgen. Alleen in eenige eerste rangs hotels was de verkoop toestaan. Gedurende de 5 weken van ons verblijf in het rijk, hebben wij niet één beschonken man gezien. En even merkwaardig was het, dat het volk er zich volkomen in wist te schikken. Thee scheen
505 de volksdrank geworden en voor het overige schenen de watermeloenen de plaats der watki te hebben ingenomen. Een uitstekende Faust-opvoering te St. Petersburg verstrooide onze gedachten wat. Toen reisden wij weer naar andere landen, andere avonturen tegemoet. Wat een weelde in deze tijden Hollander te zijn. Nooit sterker dan deze maanden heb ik ook gevoeld, hoe onmisbaar ons het vaderland is. 't Was naar
510 Holland, dat steeds weer onze gedachten gingen: het behoud van Holland was onze innigste wensch.

Nederland en de Oorlog.

De Oostgrens in staat van beleg.

515 Na de zuidgrens wordt thans ook de oostgrens van het land in staat van beleg
verklaard. Naar wij vernemen spelen bij deze laatste uitbreiding van het gebied, dat
in staat van beleg is verklaard, militaire overwegingen niet de hoofdrol. De pogingen
om de verschillende uitvoerverboden te ontduiken en allerlei waren, waarvan de
520 uitvoer niet geoorloofd is, toch over de grenzen te smokkelen, begon zulke afmetingen
aan te nemen, dat de regeering zich verplicht zag, krachtiger in te grijpen, dan door
het toezicht van de ambtenaren der invoerrechten mogelijk was. Het is te hopen, dat
deze maatregel afdoende zal zijn.

De te Maastricht gevallen bom.

525 Wij vernemen dat de Britsche gezant in opdracht van zijne Regeering ter kennis van de
Nederlandsche Regeering heeft gebracht, dat op 22 dezer een Britsch vliegtuig bij een
verkenningstocht naar Duitsch grondgebied een bom heeft verloren, terwijl ten gevolge
van mist de bemanning gedurende 1½ uur geen plaats heeft kunnen bepalen en zich
530 daarom niet bewust is over Nederlandsch grondgebied te hebben gevlogen. Aangezien het
echter, mede in verband met de omstandigheid, dat de scherven van de op denzelfden
dag in Maastricht neergekomen bom op Britschen oorsprong duiden, waarschijnlijk is,
dat deze door bedoeld vliegtuig is verloren, heeft de Britsche regeering, in deze
onderstelling, haar oprecht en ernstig leedwezen aan onze Regeering doen betuigen
535 hebbend ongeval, zich verheugende, dat geen verlies van menschenlevens is te
betreuren geweest. Vergoeding van de veroorzaakte materiele schade is mede door haar
aangeboden.

Tarwe voor de Regeering.

540 Het stoomschip "Rijndam", dat Donderdagavond te Rotterdam kwam, heeft 5000 tons tarwe
voor de Nederlandsche regeering geladen, welke met elevators worden gelost, aangezien
voor het lossen met dé hand geen tijd is nu het stoomschip Zondag weer vaart.

Een gelukwensch voor den kapitein van de "Titan".

545 Prins Hendrik, voorzitter van het hoofdcomité van het Roode Kruis, is te Rotterdam
den kapitein van de "Titan", de boot van de Kon. Stoomboot Maatschappij, die na het
vergaan van de drie Engelsche kruisers, een aantal drenkelingen redde, geluk komen
wenschen.

550 **Engelsche soldaten op een Nederlandsch schip.**

In de *Kölnische Zeitung* vinden wij een verhaal van een Duitscher, die op 3 Aug. met
de "Zeeland" van Folkestone naar Vlissingen overstekende, aan boord 40 à 50 gewapende
Engelsche soldaten vond, die op het dek lagen. Deze soldaten verlieten op 4 Augustus
te Vlissingen de boot niet. De schrijver in de *Kölnische* meent, dat deze soldaten aan
555 boord waren om, wanneer des nacht soms draadloos een oorlogsverklaring van Engeland
aan Duitschland werd geseind, Deutsche dienstplichtigen te kunnen gevangen nemen. Dit
verhaal van een poging tot vredebreuk, die medewerking van de Mij. "Zeeland"
veronderstelt, behoeft nauwelijks te worden tegengesproken. De Maatschappij "Zeeland"
begrijpt, naar ons bleek, in het geheel niet, waarop het slaat. Het behoort blijkbaar
560 tot de rubriek fictie.

Centrale Vluchtelingen-commissie.

De door de Regeering ingestelde Centrale Commissie tot behartiging van de belangen
van naar Nederland uitgeweken vluchtelingen hield gisteren te 's-Gravenhage haar
565 eerste vergadering, waarbij het plan van werkzaamheden werd vastgesteld. In hoofdzaak
zal worden samengewerkt met de reeds bestaande plaatselijke en provinciale
commissies, terwijl de oprichting van provinciale steuncomité's door de Regeering zal
worden aangemoedigd. Om zooveel mogelijk eenheid te verkrijgen, sluiten de
plaatselijke commissies zich bij de provinciale aan, en met deze stelt de Centrale
570 Commissie zich voor direct te kunnen werken. De Centrale Commissie splitste zich in
twee sub-comité's, ééne tot behartiging van de belangen der onvermogenen, en eene
voor de vermogende uitgewekenen. Het ligt in de bedoeling een bevolkingsregister aan
te leggen van alle naar Nederland uitgewekenen, ten einde op deze wijze te trachten
familieleden bij elkander te brengen en een volledig overzicht te verkrijgen. Het
575 secretariaat der commissie, waarheen men alle correspondentie gelieve te richten, is
gevestigd Lange Voorhout 45 te 's-Gravenhage.

De haven van Rotterdam.

580 Onze correspondent te Rotterdam schrijft: Nog steeds is er geen verbetering te
beurten in het verkeer der haven van Rotterdam. De vaart op de Engelsche havens in
beurt-verkeer blijft doorgaan, doch ondergaat geen uitbreiding, terwijl het massale
vervoer, behoudens dan voor steenkolen, die genoemde beurtschepen van Engeland als
retourvracht ontvangen, nagenoeg geheel stilstaat. Hoe het verkeer sedert het begin
585 van den oorlog reeds geleden heeft, blijkt uit een opstelling van cijfers over de
maand Augustus, gerangschikt naar de meegebrachte lading. In deze maand kwamen te
Rotterdam 32 schepen binnen, geladen met erts tegen 160 in Augustus 1913. Met graan
is het al niet anders gesteld. Terwijl in de maand Augustus van het vorig jaar
binnenkwamen 45 alleen met graan beladen schepen, en 60 met een gemengde lading uit
590 graan en stukgoederen bestaande, waren deze cijfers voor de achter ons liggende maand
slechts 3 en 7 – totaal dus 10 tegen 105. Met hout waren beladen 16 schepen, met hout
en stukgoed 8 te zamen 24, tegen respect. 39 en 20 of totaal 59 in dezelfde maand van
verleden jaar. Met papierhout geladen kwamen slechts 9 schepen binnen, tegen 31
verleden jaar. Alleen de steenkolen toonen eenige vermeerdering: 58 stoomschepen
595 tegen 41 verleden jaar, waartegenover evenwel staat dat de gemengde lading van
stukgoed en steenkolen terugliep van 37 op 5. Het cijfer der met stukgoed beladen
schepen liep van de eene op de andere maand terug van 131 op 32. Het totaal der
beladen schepen dat in Augustus te Rotterdam aankwam, was daardoor slechts 224 tegen
819 verleden jaar. Voegt men daarbij nog de ledig of in ballast aangekomen schepen,
600 bestemd om te Rotterdam lading te komen innemen, meest Duitsche steenkolen, waarvan
de export thans uiteraard geheel stilstaat, dan komt men tot een generaal totaal van
261 tegen 883 verleden jaar Augustus. Opmerking verdient hierbij, dat de gevolgen van
den oorlog zich slechts zeer geleidelijk hebben doen gevoelen, zoodat Augustus nog
betrekkelijk gunstig is geweest. Het zal dan ook niet behoeven te verwonderen, indien
605 September nog veel ongunstiger verschillen zal doen zien, vooral indien men in het
oog houdt, dat in gewone tijden de najaarsmaanden tot de drukste van het geheele jaar
behooren.

Koninklijk Nationaal Steuncomité.

610 Bij het comité kwamen berichten in omtrent enkele liefdadige stichtingen tot
verpleging van minderjarigen, bejaarden, lijdenden of gebrekkigen, welke stichtingen
door de drukkende tijdsomstandigheden de haar gewoonlijk toevloeiende giften en
contributiën ernstig zagen minderen, zoodat vrees ontstond, dat deze noodzakelijke
arbeid zou moeten worden ingekrompen of gestaakt. Op grond hiervan besloot het comité
615 tot het instellen eener sub-commissie met het oog op deze aangelegenheid. Als leden
dezer commissie traden op de heeren jhr. mr. J. W. G. Boreel van Hogelanden,
voorzitter der Nederlandsche Vereeniging voor Armenzorg en Weldadigheid; jhr. mr. A.
J. Rethaan Macaré, voorzitter van den Nederlandschen Bond tot Kinderbescherming; dr.
J. Th. de Visser, voorzitter van den Centraal-Bond van Christelijke Philanthropische
Inrichtingen; mr. dr. A. P. N. Koolen, lid van den Hoofdraad der Vereeniging van den
620 H. Vincentius a Paulo. Als voorzitter werd aangewezen het lid van het Kon. Nat.
Steuncomité, De heer J. R. Snoeck Henkemans; als secretaris werd aan de commissie
toegevoegd de heer mr. dr. H. H. A. van Gybland Oosterhoff, secretaris van het
Comité.

625 Het Kon. Nat. Comité is echter niet dan na ernstige overweging tot de instelling van
bovengenoemde commissie overgegaan. Het gevaar toch dat, nu het Kon. Nat. Steuncomité
de betreffende zaak ter hand heeft genomen, het denkbeeld zou post vatten, dat de
hierbedoelde instellingen niet meer even krachtig als voorheen door particulieren
geldelijk gesteund behoeven te worden, is niet denkbeeldig. Het Nationaal Comité wil
630 daarom ten zeerste tegen dit standpunt waarschuwen; zouden de particuliere beurzen
gesloten blijven, dan zou het dit Comité – waar daarbij zooveel belangen reeds nu om
financieele hulp aankloppen of in de toekomst dat zullen doen – onmogelijk zijn aan
het doel, dat het zich ten deze voor oogen heeft gesteld te beantwoorden. Gisteren
werd de commissie geïnstalleerd door den Minister van Landbouw, voorzitter van het
Kon. Nat. Comité. De Minister wees er op dat de taak der commissie niet gemakkelijk
635 zou zijn. Was het eenerzijds eene aangename roeping, door onderzoek en voorlichting
er toe mede te werken, dat het Nat. Comité op goede gronden steun zou kunnen
verleenen om nuttig werkende, bijna onmisbare instellingen van weldadigheid in het
leven te houden, anderzijds zou haar arbeid misschien niet zelden tot teleurstelling
voor de aanvragende instelling kunnen leiden; aangezien alleen dan van steun door het
640 Nat. Comité sprake zou kunnen zijn, indien werkelijk bleek dat de bestaande
geldelijke moeilijkheden in verband stonden met den nood der tijden. Het voorzien in
reeds vroeger bestaande nooden of tekorten was uitgesloten. In elk geval zou een
goede uitvoering der teak veel zorg en arbeideischen. De Minister deed een beroep op

645 de toewijding van de leden der commissie, opdat haar arbeid zou leiden tot wel
gegronde – zonder aarzeling – genomen beslissingen, waarmee de voortzetting van
menigen liefde-arbeid ware verzekerd. De voorzitter der commissie dankte den Minister
voor zijn ernstig en hartelijk woord en gaf, ook namens zijne medeleden, de
verzekering, dat de commissie zou trachten de haar toevertrouwde taak met
onpartijdigheid en trouw te vervullen.

650

Noodwetgeving tegen ontruiming.

Men meldt ons: Naar wij dezer dagen vernamen, is de onvoldoende werking van de
uitstelwet ten opzichte van gevraagde ontruimingen van huurwoningen ampel onder de
oogen gezien en behandeld in de soc.-dem. Kamerfractie, waar tot de indiening van een
655 noodwetsontwerp ter voorziening hierin werd besloten. Naar wij thans vernemen, zal
mr. Mendels die reeds bij de openbare behandeling van het uitstelwetje in De Tweede
Kamer op bedoelde leemte wees, een ontwerp met memorie van toelichting binnen enkele
dagen aan de Staten-Generaal aanbieden.

Uitvoerverbod.

De "St.-Ct." no. 226 bevat de koninklijke besluiten van 24 dezer, waarbij van den dag
der afkondiging (26 Sept.) wordt verboden: 1o. de uitvoer van briketten; 2o. de
uitvoer van lijnzaad, kool- en raapzaad, andere olieozaden (uitgezonderd karwijzaad,
665 mosterdzaad en blauwmaanzaad), meel van rijst en rijstafval; meel van peulvruchten
lijnkoek en lijnmeel, raapkoek en raapkoekenmeel, grondnotenkoek en grondnotenmeel,
katoenzaadkoek en katoenzaadmeel, andere krachtvoederkoeken, alsmede meel en afval
daarvan, gedroogde pulp en suikerpulp, gedroogde spoeling, bostel of bierdrif en
vleeschmeel. Voorts is bij Kon. besluit van 24 dezer het verbod van uitvoer van
Cubeben, uitgevaardigd bij Kon. Besluit 1 Aug., tijdelijk opgeheven.

670

Voor het Fransche Roode Kruis.

Men bericht dat 1 October een nieuwe zending voor de Fransche Roode Kruis ambulances
van Den Haag naar Frankrijk zal vertrekken. Alle giften en gaven, voor dit doel in
geld en in natura, linnen, kleederen, dekens, verbandmiddelen enz. zullen dankbaar
675 worden aanvaard door mevrouw Chouillet, Daendelsstraat 39, 's-Gravenhage.

Militaire berichten.

De Minister van Oorlog heeft ter kennis van de Landmacht gebracht, dat de
soldijverhoogingen voor soldaten als werkman dienstdoende in voorkomend geval ook
680 kunnen worden genoten door miliciens der compagnie Administratie-troepen.

– In verband met het Koninklijk besluit betreffende uitrustingstoelage heeft de
Minister van Oorlog o.a. bepaald: Alle officieren, adjudant-onderofficieren en
onderofficieren van gelijken of hooger rang, behoorende tot het Algemeen
685 Hoofdkwartier, het Veldleger, de Bezettingstroepen, De Landweer en de Depôtstroepen,
voor zoover zij in het bezit moeten zijn van een volledige veldtenue en op of na 1
Aug. 1914 zijn benoemd of in dienst gesteld en niet reeds eene toelage voor eerste
uitrusting ontvingen, hebben aanspraak op een uitrustings-toelage van f200 voor een
officier en f150 voor een adjudant-onderofficier en onderofficier van gelijken of
690 hooger rang. Officieren, adjudant-onderofficieren en onderofficieren van gelijken
of hooger rang, op of na 1 Aug. 1914 tijdelijk benoemd of in dienst gesteld, niet
behoorende tot de hiervoren genoemde onderdeelen van de landmacht en die hunnen
dienst in uniform moeten verrichten, hebben aanspraak op een toelage voor uitrusting
van f100. Militairen als hiervoren genoemd, die hunnen dienst niet in uniform
695 behoeven te verrichten, hebben geen aanspraak op zoodanige toelage. Bij benoeming van
een verlops- of reserveofficier tot beroepsofficier of omgekeerd, alsmede bij
aanstelling van een militie-onderofficier tot beroeps-onderofficier wordt geen
toelage voor eerste uitrusting toegekend, indien zoodanige toelage reeds in de vorige
700 positie is genoten of – voor zoover onderofficieren betreft – belanghebbende reeds
kleding van onderofficierslaken voor Rijks rekening had ontvangen. Beroepsofficieren
en beroepsonderofficieren worden steeds geacht een toelage voor eerste uitrusting te
hebben ontvangen.

De Engelsche schepelingen.

705 Nader is gebleken, dat de gewonde Engelsche matroos te IJmuiden, wiens naam nog niet
bekend was, heet George Radgrave. Hij is afkomstig uit Gillingham in Kent en diende
op de "Hogue". Een andere schepeling is overgebracht naar het Elizabeth-Gasthuis te
Haarlem.

710 **De ramp op de Noordzee.**

Op de begraafplaats te 's-Gravezande vond gistermorgen de teraardebestelling plaats van de vijf overleden schipbreukelingen van de in den grond geboorde Engelsche kruisers. Om ongeveer 9 uur vertrok de stoet van de loods "Amerika". Voorop gingen een vuurpeleton van 12 man en een onderofficier. Daar geen muziekkapel aanwezig was, 715 werd de marsch gespeeld door een tamboer en een pijper. Daarachter volgden drie wagens met de lijken. In den voorsten boerenwagen was het lijk geplaatst van den onderofficier die herkend is, sergeant Farmer. In elk der beide andere wagens waren twee kisten geplaatst. De lijk-kisten van eenvoudig wit hout waren gedekt door de Engelsche vlag. Als slippendragers fungeerden achter den eersten wagen twee 720 onderofficieren van de marine, twee onderofficierentorpedisten en twee van de pantserfort-artillerie, terwijl achter beide andere wagens manschappen volgden. Daarachter kwamen zestig dragers, voor iedere kist twaalf, samengesteld voor de helft uit torpedisten en voor de helft uit pantserfort-artilleristen, gevolgd door een detachement van vijftig man, onder bevel van den eerste-luitenant der artillerie C. 725 Erpenbeek de Wolff.

In de drie volgrijtuigen hadden onder anderen plaats genomen de commandant van het pantserfort aan den Hoek van Holland kapitein Kloosterhuis, die de begrafenis heeft geregeld, welke op kosten der Engelsche regeering geschiedde. Als vertegenwoordiger van den vice-admiraal, stelling-commandant van Hellevoetsluis, Van Hecking- 730 Kolenbrander, fungeerde de luitenant ter zee 2e klasse Van der Ven, vergezeld van den buitengewonen adelborst van de reserve Van der Does. Verder waren in de rijtuigen aanwezig de Engelsche vice-consul te Maassluis, de heer Dirkzwager, en de commissaris van de gemeente Rotterdam aan den Hoek van Holland, de heer O. F. Jas. Aan de begrafenis werd deelgenomen door de 14 overlevenden van de ramp, wier 735 gezondheidstoestand hen daartoe in staat stelde. Zij waren gekleed in nette burgerpakken, hun door den fortcommandant verstrekt, en schreden tusschen de dragers en het volgdetachement. De troepen waren gekleed in marschtenue. Aan den kant van den weg hadden zich op vele plaatsen dichte rijen menschen geschaard, die ontroerd, de 740 stoet aan inrichtingen als het torpedo- en het artillerie-arsenaal voorbijtrok, brachten de manschappen dezer inrichtingen het militaire saluut. Op de begraafplaats waren aanwezig de Britsche gezant Sir Alan Johnstine vergezeld van zijn attaché, de consul-generaal te Rotterdam, den heer Maxe en kapitein Nicholson, commandant van eender gezonken kruisers. Een groot aantal bloemstukken dekte de baren. Zij waren 745 afkomstig van den Britschen gezant, den consul-generaal, den kapitein van den kruiser, den directeur van de Stoomboot-Mij. "Uranium", den heer Tinsley, en anderen. Door een dichte haag van menschen werden de vijf kisten naar het groote gemeenschappelijke graf gedragen.

Door den Engelschen predikant, Rev. Corryton te Rotterdam, werden de gebruikelijke 750 hoofdstukken uit den Bijbel voorgelezen. Daarna werd het woord gevoerd door den Ned. Herv. Predikant te 's-Gravezande, ds. Rufsich van Dugteren. Het salvo, aldus spr., was een groet van het Nederlandsche leger namens het Nederlandsche volk. De namen van de meeste overledenen zijn onbekend, maar de menschen in het land over zee zullen om hen treuren en het Nederlandsche hart treurt met hen mede. Zij hoopten in vreedstijd 755 huiswaarts te keeren, maar zij zijn in oorlogstijd naar het huis huns Vaders gegaan. De tweede spreker was de Geref. predikant te 's-Gravezande, ds. Van Haringen. De gestorvenen waren, zeide hij, als helden gevallen en bij het graf van helden diende inderdaad een klaagzang aangeheven. Spr. uitte de hoop dat de gevallen helden hadden geloofd in den eenen Held, die dood en graf heeft overwonnen. De Britsche gezant 760 betuigde namens zijne regeering allen, die hadden medegewerkt tot de regeling der begrafenis en aan het graf het woord hadden gevoerd, zijn diepgevoelden dank.

Gaasterland.

Gisternacht zijn per vrachtauto 300 volledige uitrustingen onder- en bovenkleeding 765 door het Engelsch consulaat te Amsterdam naar het interneeringskamp te Gaasterland gebracht. Het vertrek der Engelschen uit het kamp zal zoo spoedig mogelijk plaats hebben.

Uitgewekenen in Scheveningen.

770 Het aantal uitgewekenen uit België, voornamelijk uit Antwerpen, Brugge, Namen, Luik, Ostende en andere kustplaatsen van dit land, is te Scheveningen zoo talrijk en neemt nog dagelijks zoo toe, dat de drukte aan het hulppost- en telegraafkantoor van de badplaats even groot is als in de drukste Augustusmaand. De meeste uitgewekenen nemen hun intrek in particuliere woningen.

775

Uit Maastricht.

Volgens de *Limb. K.* is gistermorgen, ongeveer kwart vóór zeven uur, weder een vliegmaschine op groote hoogte over de stad gevlogen. Door de hoogte was het niet duidelijk te zien, of het een één- of tweedekker was. Ze kwam uit Oostelijke en vloog
780 in Westelijke richting. Naar de *Limb. K.* meldt zal aan het einde dezer week of begin volgende week de passagiersdienst met de booten der firma Bonhomme waarschijnlijk hervat worden. Het goederenvervoer gaat intusschen gewoon door. Ook door de firma Jules Schaepkens en Co. is sinds eenigen tijd een vrachtboot in de vaart gebracht die voorloopig tweemaal per week naar Luik vertrekt. Kolossale massa's goederen worden
785 naar Luik verzonden, vooral aardappelen en groenten, kaas en zeep. Die uitvoer staat echter bij andere jaren veel ten achter. Het valt nu meer in het oog, omdat alles per boot wordt vervoerd, anders waren daarvoor de treinen het aangewezen vervoermiddel. Veel handelslui uit de stad voorzien Luik van levensmiddelen, zeep en petroleum, vooral aan beide laatstgenoemde artikelen schijnt gebrek te zijn. Daarvoor wordt in
790 Luik een hooge prijs besteed.

Gebrek aan meel.

In de gemeente Velsen doet zich een nijpend gebrek aan meel gevoelen, zoodat de bakker, binnen enkele dagen het bedrijf moeten staken als de uitvoer uit Amsterdam
795 verboden blijft. Donderdag had de burgemeester eene samenkomst met de bakkerspatroons, ten einde maatregelen tot voorkoming van dit ongerief te bespreken.

De huidige crisis en de particuliere architect.

In "Architectura" lezen wij het volgende: Zooals in ons vorig nummer reeds is medegedeeld, heeft de Enquête-commissie, bestaande uit voorzitters en secretarissen der vier bouwkundige vereenigingen, een vragenlijst betreffende de werkzaamheid van den particulieren architect in verband met de crisis aan de architect-leden van een der vier vereenigingen ter beantwoording toegezonden. Een groot gedeelte dezer
800 lijsten is ingevuld terug ontvangen en de commissie brengt bij dezen haren dank voor de betoonde medewerking. Het is der commissie aangenaam te kunnen mededeelen, dat in het algemeen de toestand bevredigend is te noemen, hetgeen, niet wegneemt, dat het zich laat aanzien, dat een enkel jong architect, mocht de crisis nog eenigen tijd duren, in financieele moeilijkheden zal geraken. De commissie beraamt maatregelen, om te trachten deze personen behulpzaam te zijn. Tevens bleek, dat sommige materialen
805 niet of zeer moeilijk en soms zeer duur te verkrijgen zijn. Ook ten opzichte hiervan zal de commissie trachten te bevorderen, dat deze moeilijkheid zooveel mogelijk wordt opgeheven. Uit de enquête bemerkte de commissie verder, dat van verschillende zijden door architecten wordt geklaagd over het ongemotiveerd opdrijven van prijzen van sommige materialen. De commissie zou het zeer betreuren, indien door leveranciers van
810 de crisis gebruik werd gemaakt om extra-winst te maken, en zij verzoekt in verband hiermede de architecten, die in dit opzicht feiten weten, hieromtrent nadere mededeelingen te willen doen aan de commissie, met vermelding van den naam van den leverancier.

820 De maïsprijzen.

De hoeveelheid maïs, voor welker aanvoer de regeering zorg gedragen heeft, moet zoo groot zijn, dat er alle hoop bestaat, dat de buitensporige prijzen, welke thans voor dit artikel gevraagd worden, zich niet zullen handhaven. Ook zonder het stellen van een maximum-prijs voor maïs zal dus het gevaar, dat varkens met tarwe en rogge
825 in plaats van met maïs gevoerd worden, kunnen worden bezworen. ("N. R. Ct.")

Ontwikkeling en ontspanning van gemobiliseerde troepen.

Voor Zeeland is thans op uitnoodiging van de Centrale commissie tot ontspanning en ontwikkeling van gemobiliseerde troepen eene Provinciale commissie gevormd, waarvan
830 het dagelijks bestuur bestaat uit de heeren Herman Sniijders, voorzitter; mr. H. C. J. Groot, secretaris; E. W. Hendriks, secretaris-penningmeester; mr. A. A. de Veer, ds. M. van Empel, allen uit Middelburg; I. G. J. Kakebeeke, Goos en A. Staverman, Vlissingen. Een aantal personen uit verschillende deelen van Zeeland en van allerlei richting is uitgenoodigd mede van deze commissie deel uit te maken. Zij zullen in
835 hunne omgeving subcomités kunnen vormen. — De Provinciale Commissie in Friesland, afdeeling van de Centrale Commissie voor ontwikkeling en ontspanning der gemobiliseerde troepen, is samengesteld als volgt: P. Peereboom, lid der Gedeputeerde Staten te Leeuwarden, voorzitter; mevrouw A. P. Posthumus Meyjes-Star Numan te Oudemirdum; mejuffrouw R. Visscher, archivaris van Leeuwarden, secretaresse; H.
840 Pollema, lid der Gedeputeerde Staten te Sneek; Th. M. Th. van Welderen baron Rengers, lid der Eerste Kamer te Oenkerk; N. Simonsz, burgemeester van Harlingen; A. Wegener

Sleeswijk, handelaar te Lemmer; S. Sijsma, burgemeester van Oostdongeradeel te Aalzum bij Dokkum; dr. H. D. Verdam, rector van het gymnasium te Sneek; R. S. H. Visser, lid der Staten van Friesland te Sneek; G. L. van der Zwaag, lid der
845 Gedeputeerde Staten te Gorredijk. De Commissaris der Koningin heeft het hem aangeboden eere-presidium aanvaard.

Sloepen van de "Hogue".

Gistermorgen werd te Hellevoetsluis aangebracht door den blazer G.O. 14 een groote
850 stoomsloep van het Engelsche oorlogsschip "Hogue", welke door haar ongeveer 7 mijl van het Maasvuurschip werd aangetroffen. Er bevonden zich geen personen of lijken in. De sloep is naar de Marinewerf verhaald. De stoombarkas van den door de Duitsche onderzeeboot in den grond geboorden Engelschen kruiser "Cressy" werd, nadat ze
855 gistermiddag de Scheveningsche haven was binnengesleept, onder militaire autoriteit gesteld. De zich van den inventaris in den schokker "Scheveningen 29", schipper Simon Bakker, bevindende goederen werden door de militaire autoriteit in beslag genomen, terwijl hetzelfde zal geschieden met de goederen in de "Maassluis 317", schipper E. de Bruyn, wanneer dit schip te Maassluis aankomt.

860 **Posterijen en Telegrafie.**

Post naar Amerika.

De directeur van het postkantoor te Amsterdam maakt bekend, dat wegens het later
vertrek van het s.s. "Rijndam" van de Holland-Amefrika-lijn uit Rotterdam naar New-
York, de laatste buslichting ten hoofdpstkantore alhier zal geschieden op 27
865 September a.s. des morgens 6 uur 10 min., en de inneming voor aangeteekende stukken den vorigen avond 26 September 9 uur 30 min. De verzending van brievenmalen aan Hr. Ms. pantserschip "Kortenaer" in West-Indië wordt, wegens terugkeer van dien bodem naar Nederland, ingaande 25 September gestaakt.

870

"Gestrande" Chineezzen.

Wij hebben onlangs iets verteld van een gezelschap Chineezzen, mannen, vrouwen en
kinderen, dat hier was beland uit Berlijn. Zo vertoefden toen tijdelijk op de
binnenplaats van het hoofdbureau. Voor logies werd gezorgd en van de vijf-en-dertig
875 vertrokken er een twintigtal, die over voldoende middelen beschikten, naar hun vaderland. De overigen, een twaalfstal, onder wie drie vrouwen, bleven overdag door Amsterdam rondzwerven. De jeugdige zonen van het Hemelsche rijk jongleerden voor de koffiehuisen met messen, de vrouwen maakten kunstvaardig voorwerpen van kleurig papier. De politie heeft de twaalf Chineezzen echter weder naar het hoofdbureau
880 gebracht, waar ze vandaag opnieuw op de binnenplaats bijeen waren. Nagegaan wordt, of ze over voldoende middelen beschikken, ten einde hen morgen met de "Prinses Juliana" naar Singapore te zenden.

Laatste Berichten.

885 **De Grieksche vloot.**

WEENEN, 25 Sept. (W. B.) Uit Boecharrest wordt aan de "Reichspost" bericht: "Volgens
een mededeeling uit Athene zal de Grieksche vloot binnenkort groote manoeuvres
houden. Op verlangen van den Koning zal kroonprins George de manoeuvres bijwonen aan
boord van het linieschip "Lemnos".

890

DUITSCHLAND.

Tegenspraak.

BERLIJN, 25 Sept. (W. B.) Het bericht, dat de Russische kruiser "Baljan" in de
Oostzee een Duitschen kruiser en twee Deutsche torpedobooten tot zinken zou hebben
895 gebracht, is, zooals wij van bevoegde zijde vernemen, een verzinsel.

OOSTENRIJK.

Cholera.

WEENEN, 25 Sept. (W. B.) (Niet officieel.) Heden is te Brünn een geval van Aziatische
900 cholera bacteriologisch geconstateerd. De zieke is een militair, die op 24 dezer van het noordelijk oorlogstooneel was aangekomen en dadelijk in het ziekenhuis in behandeling werd genomen.

Rumeensche Staatsleningen.

905 De Rumeensche minister van financiën deelt mede, dat op 1 October de uitloting van de Rumeensche staatsleningen zal plaats hebben. Van de 4% leening van 1890 worden frs. 5,715,500, van de 4% leening van 1891 fr. 484,000 en van de 4% leening van 1894 fr.

1,102,500 uitgeloot.

910 **Invloed van den oorlogstoestand op handel en nijverheid in Rusland.**

De Raad voor Handel en Nijverheid heeft, volgens de "St. Ptg. Ztg." aan de Ministers van Financiën en Handel een memorie doen toekomen, welke aanvangt met er op te wijzen dat door het uitbreken van den oorlog zelfs de invoer van artikelen, die voor de Russische nijverheid en de landsverdediging onontbeerlijk zijn, is opgehouden, meldt 915 Hr. Ms. gezant te Petrograd aan "Handelsberichten". Als voorbeelden kunnen genoemd worden geneesmiddelen, chirurgische benodigdheden, elektrische lampen, aluminium, ferroslicium, verschillende materialen, benevens machines en apparaten voor mijnen, fabrieken, spoor- en tramwegen, stoomschepen, elektrische centrales, waterleidingen, enz. Het grootste gedeelte van deze artikelen wordt in Rusland of in het geheel niet, 920 of in zeer onvoldoende mate geproduceerd. De importeurs stuiten bij het betrekken van goederen uit het buitenland op onoverkomelijke bezwaren; het is onmogelijk buitenlandsche valuta voor de verrekening met het buitenland te verkrijgen, de beurzen zijn gesloten, de koers van den roebel is onbekend, de banken geven geen buitenlandsche cheques of traites af. De toestand wordt nog daardoor bemoeilijkt, 925 dat, ten gevolge van den oorlog en het in een reeks van staten afgekondigde moratorium de kredietoperaties met het buitenland volkomen zijn gestaakt. Bij goederenverkoop wordt onmiddellijke vereffening der factuur en wel in contanten geëischt. De memorie gaat dan verder tot concrete voorstellen over en wijst erop, dat de Staatsbank en de fiscus, die over een goudvoorraad in het buitenland beschikken, 930 een gedeelte daarvan voor de vereffening van de vorderingen der buitenlandsche exporteurs zouden kunnen voorschieten. Daar er tegenwoordig geen officieele koers van de buitenlandsche valuta bestaat, tengevolge van het ontbreken van eene beursnootering, zou men bij den verkoop van buitenlandsche cheques en traites door de organen van het Ministerie van Financiën den koers of nu kunnen bepalen, of een 935 gunstigen tijd. bijv. de beëindiging van den oorlog kunnen afwachten en alle vereffeningen kunnen doen geschieden volgens den koers, die drie maanden na het sluiten van den vrede zou worden genoteerd. Wegens het ontbreken van de noodige gegevens kan de voor bovenbedoelde operatiën bestemde som nog niet nauwkeurig worden opgegeten. Er zouden echter nu ter voorziening in de eerste behoefte 10 à 20 millioen 940 roebel moeten worden bewilligd. Ten slotte wordt de wensch uitgesproken, dat de regeering eene commissie instelt, die met medewerking van vertegenwoordigers uit de betrokken handels- en industriekringen zoo spoedig mogelijk de noodige maatregelen zou moeten voorbereiden.

945 **Uit de Petroleumindustrie.**

De berichten, welke tot dusver over de petroleumvelden in Papoea zijn ontvangen, luiden, volgens "The Melbourne Age", zeer gunstig. De Australische Minister van Buitenlandsche Zaken heeft een monster van het product dezer velden ontvangen, dat 950 alle eigenschappen van prima minerale olie bleek te bezitten. Eene van de grootste moeilijkheden is die van het vervoer. Verschillende plannen zijn reeds in overweging tot den aanleg van eene pijpleiding van de bronnen naar de kust, of het in de vaart brengen van kleine tankbooten op de rivieren.

De financieele en economische toestand in België.

955 In een correspondentie uit België in de "Fr. Ztg." wordt een droevig beeld gegeven van den tegenwoordigen toestand in België. De schrijver, blijkbaar een der Deutsche bankdirecteuren, die onlangs in opdracht der Deutsche regeering een onderzoek ter plaatse omtrent den toestand in België hebben ingesteld, beweert dat de Belgische Nationale Bank slecht geleid werd en groote posten dubieuze wissels in portefeuille 960 had, waaronder veel finantzpapier. De "run" op de instelling is bijzonder sterk geweest. Tienduizenden belegerden de kassen om papier tegen zilvergeld in te wisselen, dat daarna is opgepot, zoodat het metaal geheel uit den omloop is verdwenen. Eerst de requisitie-biljetten en de betalingen in contanten door de Deutsche troepen hebben weder wat geld in omloop gebracht. Na het uitbreken van den 965 oorlog werd door de groote Belgische Banken en de Banque de Paris een steun-syndikaat voor frs. 100 millioen gevormd, dat bij de Nationale Bank een krediet van frs. 400 millioen verkreeg en zich ten doel stelde middelen te verstrekken tot afwikkeling van oude verbintenissen, betaling van arbeidsloonen en het verschaffen van middelen voor levensonderhoud. 970 Door den oorlogstoestand, het moratorium enz. is de toestand intusschen hoe langer hoe slechter geworden. De banken betalen thans op deposito's en rekening-courant saldo's slechts een maximum van frs. 1000 per 14 dagen uit. Natuurlijk is dit bedrag bij lange na niet voldoende om groote patroons in staat te stellen arbeidsloon te

975 betalen en grondstoffen te betrekken. Dientengevolge staan de fabrieken, mijnen etc.
geheel stil. Een commissie uit de eigenaren van mijnen, staal-, wagonfabrieken en
andere branches onderhandelt thans met de banken om te trachten hierin wijziging te
980 brengen. Ook nadat de toestanden meer normaal zijn geworden zullen verschillende
banken, volgens den bovengenoemden berichtgever, reddeloos verloren zijn. Afwikkeling
van beurszaken is voor onbepaalden tijd uitgesteld. Onder de loopende geprolongeerde
posten zijn er vele waarop zeer aanzienlijke verliezen geleden zullen worden. Het
985 uitwijzen van Duitsche handelaars en industrieelen zal een blijvend nadeeligen
invloed uitoefenen op tal van bedrijven. Men denke aan de groote portefeuille
diamantwissels der Antwerpsche banken, aan de graan-, salpeter-, koffie- en
suikerimporteurs, op welker engagementen de banken enorm zullen verliezen. Andere
990 banken bezitten eigen groote effecten-voorraden, ten deele van zeer speculatieven
aard. Het moratorium en de ongunstige economische toestand in Argentinië zullen
Antwerpen schatten geld kosten. Hypotheekbanken lijden geweldige schade door de
aangerichte verwoestingen en zullen ten deele hun rente niet meer kunnen betalen. Van
995 buitenlandsche coupons komt de tegenwaarde voor een groot deel niet binnen. De
toevoer van levensmiddelen wordt naarmate de Duitsche bezetting langer duurt,
voortdurend moeilijker. Vele boeren hebben uit angst hun vee en voorraden à tout prix
verkocht. Bij het intreden van den winter zal niet alleen gebrek ontstaan aan
levensmiddelen, doch ook aan steenkool. De schrijver besluit met de uitspraak:
"Slechts een financieel en een politiek genie zullen het land van den ondergang
kunnen redden. Mogen zij beiden spoedig worden gevonden".

Eischen tot schadevergoeding tegen den Norddeutschen Lloyd.

De "New-Yorker Handelszeitung" deelt mede, dat de Guaranty Trust Company een eisch
tot schadevergoeding van \$1.04 millioen heeft ingesteld tegen den Norddeutschen Lloyd
1000 wegens het niet ter bestemder plaatse afleveren van \$5 millioen goud, die per
"Kronprinzessin Cecilie" werden vervoerd en voor de Engelsche Bank bestemd waren. Men
herinnert zich, dat dit schip op slechts een paar dagreizen afstand van Europa was
toen de oorlog uitbrak en dat het na door draadlooze telegraphie te zijn
1005 gewaarschuwd, in een wilde jacht over den Oceaan weder New-York wist te bereiken,
waardoor het opbrengen door Britsche kruisiers werd voorkomen. Aan boord bevond zich
o.a. \$10.60 millioen goud, waarvan de bovenbedoelde post deel uitmaakte. De Guaranty
Trust Company heeft verlof gekregen voor haar vordering conservatoir beslag te leggen
op het schip. Door haar eisch wenscht zij zich tevens te dekken voor het geval de
1010 Europeesche ontvangers haar zelf om schadevergoeding sommeeren. Naar het heet treedt
de Guaranty Trust Company tevens op voor de andere verzenders, n.l. de National City
Bank en de firma's Heidelbach Ickelheimer & Co. en Goldman Sachs & Co. Het proces zal
waarschijnlijk in alle instanties worden doorgezet. Het voor de Engelsche Baak
bestemde goud is inmiddels, zooals men weet, te New-York gelost en vandaar voor
1015 rekening der Engelsche Bank naar Ottawa verzonden. Het voor De Fransche Bank bestemde
goud is aan de afzenders geretourneerd, die het voor haar rekening in ontvangst
hebben genomen.

Uit Oostenrijk.

In het eerste halfjaar van 1914 werden in Oostenrijk slechts 11 maatschappijen met
1020 een aandeelenkapitaal van Kr. 15 millioen opgericht tegen 30 met Kr. 55 millioen
kapitaal in het overeenkomstige halfjaar van 1913. Door Oostenrijk worden thans,
wegens de economische confiscatie in vijandelijke landen, repressaillemaatregelen
genomen. Allereerst zullen de coupons der 3% leeningen van den Südbahn en der
Goudrente in het buitenland niet worden uitbetaald. Een vertegenwoordiger der
1025 regeering verklaarde, dat het ministerie van financiën zich met die zaak bezig houdt.

Uit de Deutsche Industrie.

Uit Bochum wordt gemeld, dat de verzending van cement door het Rijnsch-Westfaalsche
cementsyndicaat in Augustus tot 1% van de totale te verzenden hoeveelheid was
1030 gedaald, zulks als gevolg van de verkeersstoring ten gevolge van de mobilisatie. In
den loop van September is de afzet weder iets gestegen.

Uit de Ver. Staten.

In de Duitsche bladen, wordt er op gewezen, dat de maatregelen der Amerikaansche
1035 regeering in zake het geven van voorschotten op katoen-, tabakceelen etc, indien er
op uitgebreide schaal gebruik van wordt gemaakt, feitelijk op een verkapte
valorisatie zullen neerkomen. Wat katoen betreft is hierop overigens, zooals wij
enkele dagen geleden mededeelden, door den President Master Cotton Spinners'
Association openlijk aangedrongen, met het oog op de wenschelijkheid om thans

1040 maatregelen te nemen ten einde de gevolgen van de gewoonlijk krappe opbrengst van
katoen voor een aantal jaren af te wenden.

1045 **DE OORLOG, 26 september 1914**
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27828]

[Zaterdag 26 September 1914]

EDITIE VAN 4 UUR. AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

1050 **DE OORLOG**

**De algemeene toestand. - De strijd op het Westelijk en Oostelijk oorlogsveld. -
Berichten en mededeelingen uit de oorlogvoerende landen.**

De algemeene toestand.

1055 In den Russisch-Turkschen oorlog van 1877/78 was het, voordat de hulp der Roemeniërs
was ingeroepen, om Plewna te veroveren, een tijdlang dagelijks de eenige mededeeling,
die uit Rusland tot ons kwam: "Op den Sjikpa-pas is alles rustig." Honderd drie en
1060 veertig dagen duurde de verdediging van Osman-Pasja in Plewna, een plaatsje dat door
de Turken inderhaast was bevestigd en bezet; honderd drie en veertig dagen voordat de
Turken genoodzaakt waren zich over te geven. De herinnering daaraan komt in deze
dagen weer boven, nu dag in dag uit de berichten met onveranderlijke eentonigheid
1065 melden, dat er geen of weinig nieuws te melden valt van het Westelijk oorlogsterrein.
De Fransche troepen hebben, zooals wij dezer dagen uiteenzetten, gepoogd een
omtrekkende beweging te volvoeren op den Duitschen rechtervleugel, tusschen de Somme
en de Oise. Doch de Duitsche bevelvoerders, die dit plan voorzagen, hebben een
1070 legerkorps naar hun rechtervleugel gebonden, dat klaarblijkelijk door nog andere
troepenafdeelingen wordt gevolgd. Uit Maastricht wordt tenminste gemeld, dat
ontzaggelijke troepenmassa's naar Frankrijk worden gevoerd, om aan den slag daar deel
te nemen. Op de lijn München-Gladbach-Aken rijden sinds eenige dagen onafgebroken
1075 treinen met soldaten en oorlogsmateriaal, die over Luik en Valenciennes naar
Frankrijk worden gebracht. Voor die versterking hebben de Franschen voorloopig den
strijd daar moeten opgeven. Voorloopig - want de "Westm. Gazette" "fieldt, dat groote
troepenafdeelingen door Amiens trokken, om den Franschen linkervleugel te versterken.
Zoo wordt daar de strijd dan voortgezet, die geleidelijk meer op een belegering dan
1080 op een slag gaat gelijken. In de ontzettend sterke stellingen, die de Duitsche
troepen hebben aangelegd, en waarin zij beschikken over zwaar geschut en krachtig,
massale artillerie-afdeelingen, weten zij zich met groote volharding vast te houden.
Wij lezen ten minste in de "Westm. Gazette", dat de Duitsche troepen een overmacht
aan artillerie hebben, wat het moeilijk maakt hen te het front aan te vallen.

1085 Van Fransche zijde wordt slechts gemeld, dat op dien linkervleugel een hevig algemeen
treffen heeft plaats gehad tusschen de Fransche troepen en de Duitschers, die zich in
Tergnies, bij St. Quentin, hadden opgesteld. Maar over den uitslag van dit gevecht,
dat volgens de Duitsche berichten tot geen resultaat heeft geleid, wordt niets verder
gemeld. In het centrum van de groote slaglinie duurt de strijd om Reims nog steeds
1090 voort. Daar zijn de Franschen doorgedrongen in de richting van Berry en Moron
Villiers. De Duitsche berichten zeggen, dat in dit deel eenige kleinere gevechten
zijn geleverd. Over den uitslag ervan is niets medegedeeld. Maar, zooals wij reeds
zeiden, wordt de groote krachtsinspanning nog steeds aangewend in de buurt der
vestinglinie Verdun-Toul. Daar schijnen de Duitsche troepen met alle macht zich een
1095 doortocht te willen banen. Zij zijn er, volgens de Fransche berichten, voor uitgerukt
in het gebied van Hattonchatel en in de richting van St. Mihiel. En de Duitsche
berichten voegen daar aan toe, dat het fort Champ-des-Romains is gevallen, en dat de
Beieren er de Duitsche vlag hebben geplant. Daardoor zijn de Duitsche troepen in
staat geweest daar de Maas over te trekken, zoodat de eerste verbinding tusschen de
1100 legers die op den rechter Maasoever opereerden zijn daardoor in staat aan de
legermacht die tusschen de Argonnen en de Maas vecht, de hand te reiken. Tegen dien
rivierovergang is dan ook waarschijnlijk de operatie der Fransche troepen uit Nancy
en Toul gericht. Tegenover de uit de richting voortrukkende Fransche troepen hebben
de Duitschers stelling genomen achter het riviertje de Rupt de Mad, een zijriviertje
van de Moezel.

De berichten uit het Oosten zijn schaarsch. De Russen melden, dat de Duitsche
voorhoede van de troepen, die in het gouvernement Soewalki doordrongen, hebben
tegengehouden, en daarbij voorpostengevechten geleverd zijn, die gunstig verliepen
voor de Russen. In West-Galicië zijn geen gevechten geleverd. Het Oostenrijksche

1105 leger zet den terugtocht in de richting van Krakau voort.

Op het Westelijk oorlogstoneel.

De strijd in Noord-Frankrijk.

1110 BERLIJN, 25 Sept. (W. B.) (Uit het groote hoofdkwartier, 's av.) De voortzetting der operaties op onze uitersten rechtervleugel heeft aanleiding gegeven tot nieuwe gevechten, die nog niet tot een beslissend resultaat hebben geleid. In het midden van het slagfront is heden, afgezien van enkele kleinere gevechten, niets gebeurd. Het fort Camp des Romains bij St. Michiel is als het eerste der sperforten ten zuiden van Verdun, heden gevallen. Het Beiersche regiment van der Tann heeft er de Duitse vlag geheschen. Onze troepen hebben daar de Maas overschreden. Overigens hebben noch in 1115 het westen, noch in het oosten wijzigingen plaats gehad.

Een ziekentransport overvallen.

1120 BERLIJN, 25 Sept. (W. B.) (Officieel.) Volgens een rapport, ontvangen door den chef van den gezondheidsdienst te velde, is in het etappengebied een ziekentransportafdeeling, die belast was met het ophalen van gewonde Franschen op 23 dezer door Fransche franc-tireurs overvallen, waarbij zij aan gewonden en doden een officier van gezondheid en zeven vrijwillige ziekenverplegers verloor.

1125 **De toestand.**

PARIJS, 25 Sept. (Reuter.) Het Communiqué van elf uur 's avonds zegt: 1e Op onze linkervleugel in het gebied ten N.W. van Noyon zijn onze troepen gestooten over overmachtige vijandelijke afdeelingen, met het gevolg, dat zij hedenmorgen een weinig moesten terugtrekken. Na versterking te hebben gekregen, zijn zij met kracht weer tot 1130 het offensief overgegaan. De strijd op dit gedeelte van het gevechtveld neemt een uiterst scherp karakter aan. 2e. Van het centrum valt niets nieuws te melden. 3e. Op onze rechtervleugel in het Midden-Wociregebied zijn de Duitschers voor de aanvallen van uit Toul en Nouen deboucheerende troepen teruggegaan op de rivier Rupt-de-Mad (zijrivier van de Moezel.) Op de Maashoogte duurt de strijd voort. De Duitschers 1135 hebben weten door te dringen tot de omgeving van St. Michiel, maar zijn er niet in geslaagd de Maas over te gaan.

Een luchtgevecht.

Een van het front teruggekeerd soldaat vertelt volgens een bericht uit Parijs: 1140 Gistermorgen (Dinsdag) bevonden we ons vijf mijlen ten noorden van de Aisne, die we in den nacht onder een regen van projectielen waren overgetrokken. Toen we aan den voet van een heuvel stelling namen, vloog een Duitse aeroplan boven onze troepen. Het vliegtuig verdween zonder letsel en weldra vielen de granaten tusschen ons. Wij rukten toen in oostelijke richting op, maar de Taube verscheen weer boven ons en 1145 vloog terug om den vijand de verandering in onze positie te melden. Eensklaps zagen we een van onze eigen aviateurs opstijgen en de vijandelijke aeroplan vervolgen, die, merkende dat de andere hem begon in te halen, trachtte te stijgen. Eer zij echter dit kon doen, was de Fransche vlieger zóó dicht genaderd, dat hij den Duitschen vlieger kon beschieten. De Duitse machine viel op den grond. 1150

Een schets uit den grooten slag.

De slag aan de Aisne duurt nu reeds weken, zonder dat de beslissing komt. Wat er eigenlijk gebeurt weet niemand. Maar enkele schetsen er van komen plotseling te voorschijn. Een onderofficier geeft van hetgeen hij zag, een klein gedeelte slechts 1155 van het uitgebreide slagveld, de volgende schets: ...Plotseling kwam er beweging in ons regiment. Wij moesten oprukken. Nauwelijks hadden wij het bosch verlaten of van de tegenover ons gelegen hoogte vlogen de kogels om ons heen. Wij snelden naar de beek, die in het dal stroomde. En gingen er doorheen; op vele plaatsen reikte het water ons tot de borst. Nu moesten wij de tegenover ons gelegen helling op. Over de 1160 geheele ruimte, die wij doorliepen, werden de kameraden letterlijk verscheurd. Naast mij springt een granaat. Een stuk zoo groot als een hand vliegt naast mij in den grond. De luchtdruk is zoo groot, dat ik wanken [wankel?]. Maar voorwaarts moeten wij. In rook en kruitdamp, door modder en vuil gaan wij vooruit. Eindelijk bereiken wij den boschrand op de hoogte. Hier kunnen wij ons dekken. Doch wat ons hier wachtte is niet te beschrijven. Wij lagen er, de hoofden zoo diep het mogelijk was in den 1165 grond. De kogels gierden dicht om ons heen, zoo dicht als het graan uit de zaaimachine komt. De Fransche infanterie had den boschrand verlaten en de naastbijgelegen hoogte voor de verdediging gekozen. Nu was de boschrand het doel der artillerie, hij werd letterlijk stukgeschoten. De dikste boomen werden midden 1170 doorgesneden en ontworteld, de stukken hout vlogen om ons heen.

Een granaat slaat drie passen links van ons in de loopgraaf, waarin wij dicht naast elkaar liggen. Een kreet als van een gewond dier weerklinkt; dan volgt een steunen en jammeren en in een grooten bloedplas liggen zes onzer mannen. Mijn kameraad rechts krijgt een kogel in het hoofd. Hij wil de hand nog opheffen, maar hij valt slap neer. 1175
Mijn kameraad links krijgt een schot in den arm. Met een snoer elastiek bind ik hem den bovenarm af, opdat hij niet zal doodbloeden. Ik kruip naar den kapitein en vraag hem wat wij doen moeten? Hier blijven liggen gaat niet, want dan worden wij allen gedood. De kapitein zendt mij naar den bataljons-commandant, om hem te zeggen: als wij geen artillerie krijgen is het heele bataljon verloren! In den kogelregen snel ik 1180
de helling af. Rechts en links slaan de granaten in. Zuidelijk vind ik hem, en meld hem, dat reeds vier officieren dood zijn, en dat het geheele bataljon vernietigd wordt, als wij geen artillerie krijgen. "Wij krijgen geen artillerie, ga in godsnaam terug", zegt de majoor. De tranen staan hem in de oogen. Ik kruip den berg weer op, en breng het bevel van den bataljonscommandant om terug te gaan, door het dal, naar 1185
de hoogte van waar wij gekomen zijn. Hier zetten wij ons vast aan den straatweg; wij zullen er blijven. De geweren worden gereed gemaakt, de patronen klaar gelegd. Een Pruisisch officier rent op een met schuim bedekt paard naar ons toe en zegt tot den kapitein: "Kapitein, de Pruisen rechts worden in de pan gehakt, als de Beieren het niet uithouden." De kapitein beveelt dan het bataljon vooruit te gaan. De trom wordt 1190
geroerd. Wij gaan weer den berg op. Toen wij opnieuw den boschrand hadden bereikt, werd ons hulp gezonden. Juist wilde een Fransche brigade tegen ons oprukken, toen op onzen linkervleugel het 20e regiment verscheen. Wij zijn gered; wij blijven nog tot den avond aan den boschrand. Eerst dan kunnen wij onze dooden begraven..."

1195 **Uit het Verre Oosten.**

Uit Indo-China.

De "Straits Budget" ontleent aan Saigonsche bladen, dat het te Saigon in den avond van den 6en Augustus jl. zeer rumoerig toeging. Nadat in den morgen eene betrekkelijk onschuldige betooging voor het gebouw van het Deutsche consulaat, waar de vlag werd 1200
neergehaald, had plaats gehad, schoolde des avonds eene groote menigte samen, die, voorafgegaan door de driekleur, eerst weder naar het Deutsche consulaat toog. Revolvers werden afgevuurd. Er werd "Dood aan de Deutsche natie" geroepen. Maar men liet ten slotte toch het gebouw, dat naar het scheen geheel verlaten was, met rust, om na een ovatie voor de consulaten van België, Rusland en Engeland te hebben 1205
gehouden, het vernielingswerk te beginnen van de Deutsche club. In een kwartier tijds had men daar alles kort en klein geslagen. Er werden ook revolverschoten gelost, waardoor echter een Franschman, zoon van een lid van den Saigonschen gemeenteraad, werd gewond. Met groote moeite kon men den gewonde tegen de woede van de menigte beveiligen, die in de meening verkeerde dat de getroffene een in de club te pakken 1210
genomen Duitscher was. Na de club moesten de magazijnen van de Deutsche firma Speidel & Co. het ontgelden. Alles werd ook daar kort en klein geslagen, behalve wat van waarde was voor de vernielers, van wie er velen dozen sigaren en sigaretten voor goeden prijs verklaarden. De politie was geheel verrast door dit optreden der menigte en de dienstdoende gendarmes stonden machteloos daartegenover.

1215

Uit Hongkong.

Den 6en Augustus j.l., zoo lezen wij in de "Straits Budget", hield de gouverneur van Hongkong eene inspectie over het vrijwilligerskorps van de kolonie. Na afloop daarvan sprak hij het korps toe, waarbij hij er op wees, dat in de kolonie onder de 1220
ingezetenen onderdanen waren van het land, waarmede Engeland nu ongelukkiglijk in oorlog was. Hij drong er bij de vrijwilligers op aan bedoelde ingezetenen te behandelen, zooals het Engelschen betaamt.

Op Zee.

1225 **De vernietigde kruisers.**

De Engelsche bladen vertellen natuurlijk weinig nieuwe bijzonderheden over de ondergang der drie kruisers inde Noordzee. Zij hebben uitvoerige telegrammen uit Amsterdam en Rotterdam met de door ons meegedeelde bijzonderheden en de in Engeland zelf aangebrachte geredden kunnen uit den aard der zaak weinig nieuws vertellen, wat 1230
ook al veel keer reeds door de geredden is meegedeeld. Alleen maken de Engelsche bladen uitvoerig gewag van een verhaal van den geredden "chief gunner" van de "Cressy", dokter Dougberty, die beweert een onderzeeër te hebben waargenomen en er op te hebben geschoten. Hij vernielde met een tweede schot den periscoop, met een derde schot den uitzichttoren en onder gejuich van zijn mannen zonk de onderzeeër. De heer 1235
Dougberty deelde verder mede, dat daarna nog werd geschoten op een trawler, die de Nederlandsche vlag voerde, maar blijkbaar een Deutsche boot was, die de operaties

leidde. Na het zinken van de eerste onderzeesche boot, zag men, volgens het verhaal van Dougberty, nog een tweede onderzeeër, die een oogenblik later het noodlottige schot op de "Cressy" richtte. In het geheel had Dougberty vijf onderzeeërs gezien.
1240 Dit verhaal van dezen overlevende van de "Cressy" is dus wel volkomen in strijd met de Deutsche mededeeling, dat slechts een onderzeeër de aanval op de drie kruisers heeft uitgevoerd. En wijl het moeilijk is aan te nemen, dat de Duitschers niet gewag zouden maken van den ondergang van een hunner onderzeeërs bij zulk een poging, is het vermoeden dus zeker gewettigd, dat de Engelsche zeeman zich heeft vergist. Ook een
1245 andere geredde vertelde aan de "Daily Chron.": "dat de Deutsche onderzeesche flotielje, die de aanval verrichtte, uit vijf schepen bestond, en dat het moederschip de Nederlandsche vlag voerde, en niet de minste poging deed om aan het reddingswerk deel te nemen.

In geen van de Nederlandsche berichten omtrent deze ramp wordt van het valsch voeren der Nederlandschen vlag melding gemaakt en vermoedelijk zal dit verhaal wel uit een zelfde bron komen, en op fantasie berusten. Een gevaarlijke fantasie, die aanleiding zou kunnen geven tot het vuren op onschuldige Nederlandsche schepen, alleen uit vrees dat ze eigenlijk Deutsche schepen zouden zijn. De Deutsche kleuren, rood-wit-zwart, schijnen tot deze zonderlinge begripsverwarring bij te dragen. In alle berichten der
1255 Engelsche bladen wordt met grooten lof gesproken over het reddingswerk der Nederlandsche zeelieden en de vriendelijke ontvangst der geredden in ons land. Een verslaggever van de "Daily Chron." had een onderhoud met een matroos van de "Cressy", die er in geslaagd was ook het leven te redden van den commandant van de "Hogue". "Ik had ongeveer twee uren rondgedreven, steunend op een dekstoel, want we hadden zoo wat
1260 alles over boord geworpen ten behoeve van de bemanning van de "Aboukir" en de "Hogue" en hadden haast niets voor ons zelf overgehouden. Ik hing over de stoel en zag den commandant. Ik greep hem en te zamen hielden we ons nu aan den stoel vast. Hij was vrijwel uitgeput, maar ik sprak hem moed in en zeide, dat we wel gauw opgepikt zouden worden. En zoo geschiedde het ook, maar lang had hij het niet meer kunnen uithouden.
1265 Wat me het meest trof was het gezicht van een dozijn kameraden, die zich aan het stuk van een vlot hadden vastgeklemd. Ze steunden elkaar en allen zongen: "Nearer my God to Thee".. Ik zag dat een golf over het vlot sloeg en toen ik een oogenblik later opkeek, zag ik nog slechts drie mannen.

1270 **In de Oostzee.**

Volgens een bericht uit Parijs aan de "Daily Chron." zou daar de mededeeling zijn ontvangen, dat de Russische kruiser "Bayan" in de Oostzee een Duitschen kruiser en twee Deutsche torpedobooten in den grond zou hebben geboord. De Duitschers waren juist bezig mijnen te leggen. De "Bayan" is een gepantserde kruiser van ruim 7800
1275 ton, in 1900 op de Keizerlijke werf te Petrograd voltooid. Het is dit bericht, waarop de in het ochtendblad vermelde Deutsche tegenspraak doelt.

DUITSCHLAND.

Een oordeel over Deutsche oorlogvoering.

1280 BERLIJN, 26 Sept. (W. B.) Onder den titel "een onpartijdig getuigenis", leest men in den *Lokalanzeiger*, dat de militaire attaché van een Zuid-Amerikaanschen staat, die zich in het gevolg bevindt van den Duitschen generalen staf, aan een vriend te
1285 Berlijn schreef: Ik zend u mijn beste wenschen en groeten uit den voor Deutschland roemrijken oorlog, dien het met alleen van militair standpunt maar ook van humanitair standpunt op moderne wijze en schitterend voert. Aan Deutsche zijde vindt het "à la guerre comme à la guerre" geen toepassing meer, dat is wat ik het meeste heb bewonderd.

Uit de Deutsche pers.

1290 BERLIJN, 26 Sept. (W. B.) De "Nordd. Allg. Ztg." schrijft naar aanleiding van hetgeen de "Daily Mail" over de overwinningen van Hindenburg schreef: In de wereldgeschiedenis eenig staande Deutsche overwinningen worden hier door een groot
1295 Engelsch blad veranderd (umgelogen) in een schitterende strategische verrichting van den Russischen aanvoerder. De Deutsche pers stelt vast dat zelfs volgens berichten van anti-Deutsche buitenlandsche bladen de Kathedraal van Reims niet ernstig is beschadigd en besluit daaruit dat Delcassé rechtstreeks onwaarheid sprak toen hij in zijn protest-telegram aan de buitenlandsche regeeringen mededeelde dat de kathedraal slechts een ruïne was.

1300 **Een kranig stuk.**

BERLIJN, 25 Sept. (W. B.) (Officieel.) Het legerbestuur deelt mede: Bij een verkenningstocht per locomotief naar Russisch-Polen, waarbij de op de machine staande

1305 kapitein Bader werd gedood, heeft de machinist Beck van Tarnowitz zich uitstekend gedragen. Beck, die naast kapitein Bader stond, kreeg, behalve verwondingen door ijzersplinters, een schot door de long. Ondanks deze zware wonde bleef hij nog vier uren op zijn post en bracht hij de locomotief naar het station van vertrek terug. Toen zakte hij ineem. Tijdens de terugreis had hij de locomotief nog moeten repareren, daar zij door schoten beschadigd was. De Keizer heeft hem het ijzeren kruis 2e klasse geschonken.

1310

De vrede.

1315 NEW-YORK, 25 Sept. (Reuter.) Een hier uit Berlijn via het station voor draadlooze telegraphie Sayville ontvangen, vermoedelijk geïnspireerd, telegram zegt, dat wegens de ontzaglijke opofferingen, die Duitschland zich getroost heeft, Bethmann Hollweg en Moltke eerst den vrede zullen kunnen aanvaarden, wanneer de positie van Duitschland in de toekomst absoluut onaantastbaar is geworden. Een blad voegt aan de mededeeling van dit telegram toe, dat het de algemeene meening in Duitschland weergeeft.

Onware Berichten.

1320 BRUSSEL, 25 [er staat 15] Sept. (W. B.) Officieel: De in buitenlandsche bladen verspreide berichten over moord op Beiersche troepen, vechtpartijen tusschen Beieren en Pruisen, de ontsnapping van Fransche gevangenen zijn brutaal verzonnen leugens.

De verlamde overzeesche handel.

1325 LONDEN, 26 Sept. (Eigen bericht). Een uit Hamburg gekomen vluchteling deelt aan de "Times" mede, dat de overzeesche handel volkomen verlamd is, maar dat pogingen worden gedaan om den Oostzee-handel te handhaven. Het leven is normaal. Levensmiddelen zijn goedkoper dan ooit. De handelskantoren openen in plaats van te half acht 's morgens eerst te tien uur.

1330

Oost-Pruisen.

1335 De provincie Oost-Pruisen is door den minister van landbouw von Schorlemer, den minister van financiën Leutze, den onderstaatssecretaris Drewe en den vertegenwoordiger van het ministerie van handel directeur Doenshoff drie dagen lang bereisd. In ieder der drie districten werden zij vergezeld door den eersten president en den districts-president. Na het einde van de reis werd een bijeenkomst gehouden te Allenstein met vertegenwoordigers van de overheid, van den landbouw en van verschillende beroepen. Alle maatregelen werden besproken, welke tot snelle voorloopige hulpverlening vereischt worden. Binnenkort zullen wettelijke maatregelen bij den Pruisischen Landdag in behandeling komen. Beschadigde en vernielde huizen zullen door noodgebouwen worden vervangen; levensmiddelen, graan, landbouwmachines, paarden en geldmiddelen zoo spoedig mogelijk aan de noodlijdende bewoners worden uitgereikt. Uit alle plaatsen van Duitschland komen giften. Te Eydtkuhnen hebben de Russen het station en het daarbij behoorend materiaal, waartoe 42 K.M. rails behooren, niet vernield, slechts zijn goede loodsen en daarmede groote waarden vernield. Daarentegen zijn in het Russische Wirballen verbazende hoeveelheden goederen door de Duitschers buitgemaakt, waaronder aanzienlijke voorraden wollen ondergoed en handschoenen, welke thans den Duitschen troepen ten goede komen, die regimentsgewijze daarmede worden voorzien. Uit Hindenburg's dagorder blijkt 1345 overigens, dat het Wilnaleger veel grooter is dan men aanvankelijk had verondersteld. Het bestaat uit zes actieve korpsen, zes reservedivisies, twee brigades jagers en twee cavaleriedivisies, te zamen 400,000 man.

1340

1345

1350

BELGIË.

1355 **Eene herinnering.**

In "De Nederlander" schrijft de heer V(erkouteren): "Nu de Duitschers de Belgen met allerlei beschuldigingen overladen, achten wij het niet ongepast te herinneren aan de volgende proclamatie, die vorst Blücher, de opperbevelhebber van het Pruisische leger, op 24 Juni 1815, kort na den slag bij Waterloo en vóórdat hij België verliet 1360 om Frankrijk binnen te vallen, op de muren van Namen deed aanplakken: "De tous temps les Belges se sont montrés un peuple brave, généreux, el vaillant. Is ont soutenu cette brillante réputation, surtout à la bataille de la Belle Alliance (Waterloo), où ils ont combattu avec tant d'intrépidité qu'ils ont étonné les armées alliées; le souvenir de leur invincible courage ne sortira pas de la mémoire de nos guerriers... 1365 Nous avons en l'occasion d'apprécier vos vertus. Vous êtes un peuple brave, loyal et noble!"

Vertaling: "Ten allen tijde hebben de Belgen getoond een dapper, edelmoedig en kloek volk te zijn. Zij hebben dien schitterenden naam opgehouden, vooral in den slag bij

1370 Waterloo, waar zij met zooveel onversaagdheid hebben gestreden, dat zij de verbonden
legers hebben verbaasd. De herinnering aan hunnen ontombaren moed zal niet uit de
gedachtenis van onze krijgslieden verdwijnen... Wij hebben gelegenheid gehad uw
deugden te waardeeren. Gij zijt een braaf, eerlijk en edel volk!" (Zie: Kapitein F.
de Bas: Prins Frederik der Nederlanden en zijn tijd. Derde deel, 2e stuk (editie
1904), pag. 816).

1375

Briefwisseling.

De commandant van de Stelling van Antwerpen heeft de volgende regeling getroffen
betreffende de briefwisseling tusschen de stelling en het bezette deel van België: De
briefwisseling van personen zich binnen de stelling van Antwerpen bevindende, en
1380 bestemd voor 't bezette deel van het land, zullen niet meer overgebracht worden, dan
wanneer ze van het visa van den luitenant-generaal bevelhebber der versterkte
stelling zullen voorzien zijn, en vervoerd worden door personen die zich door den
bevelhebber, tot dit doel, hebben doen aannemen. Alle overbrenging van brieven
1385 tusschen Antwerpen en het bezette deel van België, die niet aan bovenstaande
voorwaarden beantwoordt, zal gestraft worden met een boete van 26 tot 500 fr. en een
gevangenisstraf van 8 dagen tot 6 maanden of van een dezer straffen slechts,
onverminderd de vervolgingen die zouden kunnen ingesteld en de straffen die zouden
kunnen toegepast worden, indien het overbrengen een verspiedingsmisdrijf zou zijn.

1390

Belgische actie.

Volgens de "Nieuwe Gazet" van 24 Sept. verraste een Belgisch detachement ter sterkte
van 150 man in Brabant een Duitsche troepenmacht van minstens 2000 man, welke
onschadelijk werd gemaakt; tweehonderd Duitschers sneuvelden, de overige werden
gevangen genomen. Tevens vermeesterden de Belgen een gepantserden trein. Aan
1395 Belgische zijde waren haast geen verliezen. "De Duitschers hebben nog lang niet met
de Belgkens afgerekend. Nog lang niet!" Aldus de "Nieuwe Gazet". Een correspondent
van hetzelfde blad te Ninove maakt melding van een gevecht tusschen die plaats en
Aalst. In het gehucht kwamen tweehonderd vrijwillige militaire wielrijders (meest
allen Brusselaren) in botsing met veertig Duitsche wielrijders. De Belgen richtten
1400 een mitrailleur (welke zij in een auto meevoerden) op den vijand, die zich uit de
voeten maakte met achterlating van een doode en een gekwetste: Zeven Duitschers
werden gevangen genomen. Bij hun komst te Ninove werden de Belgische soldaten met de
grootste geestdrift ontvangen. Van alle kanten werden hun levensmiddelen en goede
gaven gebracht. Haast met geweld werden officieren en minderen in de huizen gehaald
1405 om hen te tracteeren.

De Duitsche actie tegen Antwerpen.

In het "Antwerpsche Handelsblad" lezen we, dat de Duitschers beproefd hebben een
pontonbrug te slaan over de Schelde tusschen Baasrode en Moerzeke (ten noorden van
1410 Dendermonde). De brugslag moet niet gelukt zijn; tot driemaal toe werden de pontons
in het midden der rivier door den stroom weggeslagen.

ENGELAND.

De gezonken Engelsche schepen.

1415 LONDEN, 25 Sept. (Reuter.) In een hedenavond verschenen communiqué over de ramp op de
Noordzee zegt de Admiraliteit: "In dit geval hebben de gevoelens van
menschlievendheid ernstige verliezen veroorzaakt, die vermeden hadden kunnen worden.
Het zinken van de "Aboukir" was een gewoon oorlogstoeval, maar de "Hogue" en de
"Cressy" gingen te gronde, doordat zij stopten om menschenlevens te redden, waardoor
1420 zij zelf de slachtoffers werden. De natuurlijke ingevingen van de menschlievendheid
leidden in dit geval tot ernstige verliezen, die vermeden hadden kunnen worden,
wanneer men zich had bepaald tot militaire overwegingen. Deze dwaling is echter
vergeeflijk onder de bijzondere omstandigheden van de moderne oorlogvoering. In de
mededeeling wordt wijders verklaard, dat het in het vervolg noodig zal zijn als
1425 leiddraad voor Britsche oorlogsschepen, vast te stellen, dat wanneer een schip
beschadigd is door mijnen of blootgesteld aan den aanval van een onderzeeër, de
schepen, voor zoover het groote vaartuigen betreft, aan hun eigen lot moeten worden
overgelaten. Bij geen daad van menschlievendheid, onverschillig of het vriend of
vijand geldt, mogen de gewone oorlogsvoorzorgen verwaarloosd worden en er behooren
1430 geen maatregelen tot redding van menschenlevens te worden genomen ten nadeele van de
militaire positie. Er moet echter een klein aantal personen worden aangewezen om zoo
snel als mogelijk de beschadigde schepen te hulp te komen. De verklaring zegt verder,
dat het verlies minder betreurd zou worden, wanneer het was toegebracht door kanonnen
in een open strijd, onder de omstandigheden, waaronder thans de schepen tot zinken

1435 zijn gebracht, is het veel bedroevender.
Ondanks het ontbreken van opwinding en strijdvuur, werd er toch tucht, blijmoedige dapperheid en zelfopoffering betoond bij de manschappen van alle corpsen en de verloren levens zijn even nuttig en even roemrijk opgeofferd voor Groot-Britannië als het geval zou zijn geweest in een algemeene actie. Verder wordt verklaard dat,
1440 afgezien van het verlies van menschenlevens, het verlies der kruisers voor de vloot van geringe beteekenis is, daar zij reeds bijna verouderd waren. Volgens de rapporten der geredde officieren had de kruiser "Cressy" den periscoop van den onderzeeër bemerkt op 300 yard afstand. De "Cressy" opende het vuur en stoomde toen *full speed* vooruit. De "Cressy" manoeuvreerde daarop om aan de "Hogue" en de "Aboukir" hulp te brengen. Wederom werd een periscoop gezien, waarna een torpedo werd afgeschoten over een afstand van 500 yards. Zijn spoor was duidelijk zichtbaar. Hij raakte de "Cressy" aan stuurboord. De tweede torpedo miste, maar de derde trof de machine-kamer van de "Aboukir", die na 35 minuten zonk, de "Hogue" na vijf en de "Cressy" na 45 minuten. De "Hogue" was tweemaal geraakt in 20 seconden. De verklaring brengt warme hulde aan
1450 de bemanningen van de Nederlandsche schepen "Flora" en "Titan", die zich buitengewoon menschlievend betoonden en de Engelsche zeelieden van kleederen en voedsel voorzagen.

Asquith in Ierland.

LONDEN, 26 Sept. (Reuter.) Minister Asquith heeft te Dublin een redevoering gehouden, waarin hij o.a. vroeg hoe Ierland ooit zou hebben kunnen aarzelen om steun te verleen in den strijd voor de vrijheid der kleine natiën. De beste mannen van het rijk boden zich voor deelneming aan den strijd aan. En de minister wekte de Iersche nationale vrijwilligers op geestdriftig en vaardig een groot contingent recruten voor
1455 Kitcheners tweede leger te leveren. Redmond hield ook een toespraak. Hij wees er op dat de democratie van Groot-Britannië aan Ierland het recht van zelfbestuur had gegeven en Ierland was nu aan zijn eer verplicht aan de zijde te staan van de andere autonome deelen van 's Konings dominions. Als de barrière van het Britsche leger en de Britsche vloot was opgeruimd zou het in 48 uur met de vrijheden van Ierland gedaan zijn. Ierland zou zijn aandeel in de lasten en het lijden aanvaarden met moed en
1460 opgewektheid.

De inlandsche vorsten.

ADEN, 25 Sept. (Reuter.) Alle Sultans en Sjeiks in het protectoraat Aden boden koning George hunne diensten aan, voor den tijd van den oorlog en hunne wenschen voor het
1470 onafgebroken succes der verbonden legers. De regeering aanvaardde gaarne dit bewijs van loyaleiteit.

ENGELAND.

De inenting in het Engelsche leger.

1475 Terwijl de invoering van inentingsdwang in het leger wordt overwogen, moet door de geneesheeren bij de soldaten zooveel mogelijk op de inenting worden aangedrongen. Intusschen is in het Lagerhuis verzekerd, dat soldaten met "gewetensbezwaar" tegen de inenting niet mogen worden gedwongen, maar dat hun mag worden gezegd, dat hun diensten van niet veel waarde zijn, als zij zich niet laten inenten, aldus zegt de
1480 *Lancet* volgens het *N. T. v. G.*

ITALIË.

Oostenrijksche troepen aan de grens.

1485 De "Messagero" bevat een telegram uit Udine, meldend dat de Oostenrijksche regeering Italië misleidt met de ontkenning dat Oostenrijk samentrekt aan de Italiaansche grens. Integendeel, zegt de "Messagero", wordt de grenslijn versterkt en zijn groote troepenmassa's in de dalen van Oostenrijk naar Italië leidend, samengetrokken. De autoriteiten verklaren dat de militaire voorbereidingen niet tegen Italië zijn gericht, maar alleen tegen een mogelijke poging van Italiaansche vrijwilligers om een
1490 inval te doen in Oostenrijk, zooals ook in 1866 geschiedde toen de Garibaldianen Bezzeca bezetten.

NOORWEGEN.

Antimilitaristische propaganda.

1495 CHRISTIANIA, 25 Sept. (W. B.) Naar aanleiding van den huidige buitengewonen toestand wordt in een heden uitgevaardigd koninklijk besluit straffen vastgesteld van anti-militaire daden. Aan buitenlanders, die zich aan dergelijke daden schuldig maken, wordt het verdere verblijf in het land ontzegd. Het besluit wordt ingetrokken, zoodat de toestand weder normaal zal zijn.

1500

TELEGRAMMEN.

De koning van Italië.

ROME, 25 Sept. (Reuter.) De koning is geheel hersteld van de kneuzingen aan het linkerbeen tengevolge van een val van het paard. Hij was hedenmorgen tegenwoordig bij legeroefeningen op de hoogte bij Tivoli.

Het Zweedsche ministerie.

STOCKHOLM, 26 Sept. (W. B.) Het ministerie Hammarskjoeld, dat gevormd werd om de verdedigings-quaestie op te lossen, heeft zijn mandaten ter beschikking van den Koning gesteld, daar de quaestie thans geregeld is. De Koning verzocht de ministers aan het bewind te blijven en zij besloten daarop den wensch des Konings te vervullen.

INGEZONDEN STUKKEN.

(Van Ingezonden stukken, geplaatst of ongeplaatst wordt de kopij niet teruggegeven.)

Goede Nederlanders.

Aan de Redactie!

Nu reeds twee vrijwilligers uit het buitenland zich in uw blad hebben beklaagd over de weinig vriendelijke en weinig begrijpende ontvangst, die hun hier te beurt viel, toen zij hunne diensten kwamen aanbieden, wordt het tijd, dat ook eens een Nederlander, die nog "achter de horretjes zit", m.a.w. die in het vaderland is blijven wonen, zich hierover uitsprekt. Het is waar: de Hollanders, althans vele Hollanders, zijn wanhopige kerels met hun eeuwige nuchterheid en hun gebrek aan spontane geestdriftuiting! Toch moet en mag het aan de vrijwilligers worden gezegd, dat zij zich vergissen, wanneer zij meenen, dat hun daad hier geen weerklank gevonden heeft. Neen, vrienden - broeders - toen gij alle huizen rondom ons - en uw - vaderlijk huis in lichte laaie zaagt staan, zijt gijtoegesnelde van heinde en verre om ons oude Nederland te beschermen - natuurlijk zonder te vragen of het wel absoluut noodzakelijk was en of het niet misschien toch nog zou losloopen. Dat te zien heeft ons hart goedgegaan. Ik weet zeker, dat het niet alleen mij, maar duizenden anderen - al zeggen zij het niet - heeft goedgegaan te zien, dat uit Amerika niet alleen Montenegrijnen en Grieken, maar ook Nederlanders hun bedreigd vaderland te hulp kunnen snellen!

Toch zijt gij teleurgesteld door de ontvangst, die gij vindt, in het bijzonder bij hen, tot wie gij u onmiddellijk te wenden hadt. Inderdaad, het ware beter geweest, indien men een weg gezocht had om vrijwilligers, die 6000 tot 8000 K.M. ver gereisd hadden om het vaderland te dienen, aan te nemen, niettegenstaande de lijsten reeds gesloten waren. Wilt echter volkomen billijk zijn in uwe beoordeeling, zoowel van de autoriteiten als van het Nederlandsche volk. De staatsmachine is niet soepel; de lagere autoriteiten konden vermoedelijk niet het initiatief voor een uitzonderingsmaatregel nemen, tot de hoogsten drong de zaak wellicht niet door. Wie weet, wat een gemoedelijk woord bij den Minister had kunnen uitrichten? Het komt mij voor, dat een Staatsman zeker het belang ervan moet inzien iedere uiting van saamhoorigheid tusschen Nederland en de Nederlanders in den vreemde aan te moedigen. En wat het Nederlandsche volk aangaat: het is traag in het uiten van geestdrift door woorden of gejuich; dikwijls staat het ook zoo, dat het meent aan zijn figuur verplicht te zijn aan die geestdrift geen uiting te geven. Toch is zij er wel. Maar liever uit de Hollander haar met een quasi-onverschillig gezicht in daden. En tot die daden, ik weet het, zal hij ook bereid zijn - zoo ze noodig mochten zijn - tegenover de vrijwilligers uit den vreemde. Meent de Redactie, dat iets gedaan kan worden om hun een wederdienst te bewijzen, zij neme daartoe het initiatief. Moet daartoe een comité gevormd worden, moeten middelen gezocht worden, het Nederlandsche volk zal hiertoe bereid worden gevonden. Ten slotte nog dit: vermoedelijk zal voor hen, die daartoe lust mochten gevoelen, een verbintenis bij den Vrijwilligen Landstorm ook thans nog mogelijk zijn. Het gevaar voor Nederland is verminderd, maar het is nog niet voorbij. C. J. HEEMSKERK.

Onze redactie kan in deze tijden onmogelijk het initiatief voor eenige commissie nemen - er zijn zooveel zaken waaraan wij gaarne steun en hulp verleen en waarvoor die steun ook gevraagd wordt. Maar wij weten dat velen denken als de heer Heemskerk en wij twifelen er niet aan of zij zullen zich bij hem willen voegen om te trachten een groot onrecht aan sommige landgenooten te vergoeden. Het streven van den heer Heemskerk heeft onze hartelijke sympathie. RED. H.

Wekelijksche bijdragen.

Aan de Redactie!

Mag ik naar aanleiding van een opmerking in uw blad van gisteravond over "Bijdragen

aan het Steuncomité" aan dat comité de werkwijze mededeelen van het comité te Sloten (N.-H.)? Dat comité is van het standpunt uitgegaan, dat het verkrijgen van wekelijksche bijdragen te verkieszen is boven het ontvangen van grootere bedragen
1570 ineens, omdat niet vooruit te zeggen is, hoelang hulpverleend zal moeten worden en men gemakkelijker kan vaststellen, met welk bedrag men wekelijks kan steunen, wanneer men weet, waarop men elke week kan rekenen. Het comité had een aardig succes, zoodat b.v. het subcomité voor het Admiraal de Ruyterwegkwartier op dit oogenblik per week nog meer ontvangt dan wordt uitgegeven en het bijeen gebrachte kapitaaltje nog
1575 onaangeroerd is. Aan hen, die op deze wijze steunen, is tevoren kennis gegeven, dat elken Zaterdagmiddag tegen quitantie door den penningmeester over de bijdrage wordt beschikt en ik kan u mededeelen, dat deze werkwijze zeer voldoet, de bijdragen geregeld binnenkomen en aan deze werkwijze slechts zeer geringe kosten verbonden zijn. Hoogachtend Mr. F. S. M. RITS. secretaris sub-comité v/h. Adm. de
1580 Ruyterwegkwartier.

België.

Aan de Redactie!

Van den hoofdredacteur van "Het Leven" verscheen vóór enkele dagen in dit blad De
1585 beschrijving van een autotocht door het verwoeste en platgebrande België en het gespaarde Noord- Frankrijk. De schrijver acht 't onaannemelijk, dat het doortrekkende leger op de grens plotseling een metamorphose zou hebben ondergaan en dat uit een bende roovers op eens een ordelijke troep krijgers zou zijn geworden. En hij gaat twijfelen of die ordelijke krijgers wel ooit roovers zijn geweest. Hij zegt, den
1590 toekomstigen geschiedschrijver het werk niet uit handen te willen nemen; maar intusschen is het duidelijk, dat hij den Belg zelf aansprakelijk acht voor de in zijn land bedreven gruwelen. De Duitscher zou geheel tegen zijn zin de slachting hebben volvoerd, als een noodzakelijke straf en een gebiedenden eisch van lijfsbehoud. Het is mogelijk. Toch komt het mij voor, dat de Belg, na te zijn overvallen, meer dan
1595 voldoende is gesmaad en belasterd en dat onze "Schlachtenbummler" aan dit werk niet behoeven mede te doen. Voor het verwoeste België en het gespaarde Noord-Frankrijk is een andere verklaring zeer aannemelijk: Die van den psychologischen invloed op den Duitschen geest van den niet verwachten tegenstand in België en daar tegenover van den zegevierenden opmarsch door Frankrijk. De vermetelheid van den kleinen Belg, de
1600 stukgeschoten Maasbruggen, de slag bij Haelen, de verspeelde lunch te Parijs, dit alles heeft den Pruis buitenmate geprikkeld. En het is zeker niet onmogelijk, dat deze gemoedsstemming zich op het schoone land en het ongelukkige volk van België bloedig heeft gewroken. Aan de Fransche grens begon vrij wel dadelijk de snelle opmarsch van het Duitsche leger. Zou toen niet de voorsmaak van de zegepraal den
1605 overwinnaar grootmoedig hebben gestemd? Hoe ook de afloop van dezen krijg zal zijn; of er overwinnaars, dan wel alleen overwonnenen zullen wezen, één land heeft zich reeds thans onuitwischbaren roem verzekerd, en tevens den dank van al de kleinen en zwakken onder de volken. Dit land heet België. H. BURGER.

De Engelsche zeelieden.

Hedenmorgen zijn ongeveer 20 Engelsche geïnterneerden te Vlissingen aangekomen uit Gaasterland, die met de gewonen trein waren medegekomen en naar Engeland vertrokken. Hedenavond worden anderen verwacht, die morgenochtend de reis naar Engeland zullen voortzetten.

1615

DE OORLOG.

Op Zee.

Van het gevecht bij Helgoland.

De Engelsche admiraliteit heeft een antwoord gepubliceerd op een verklaring van den
1620 Duitschen gezant te Kopenhagen, die zeide dat de Duitsche officieren niet, zooals in Engelsche berichten was beweerd, hadden geschoten op zwemmende Duitsche matrozen na het gevecht bij Helgoland, maar dat de Engelschen hadden geschoten op de Duitsche zwemmers en dat een Engelsch projectiel was geworpen in een reddingsboot met overlevenden van de torpedoboot V 187, die echter gelukkig niet ontplofte. De
1625 admiraliteit deelt mede: Toen de Duitsche torpedobootjager V 187 zinken was, gaf de "Goskawk" aan de Britsche jagers last het vuren te staken en aan die welke in de buurt waren, om de booten uit te zetten, ten einde de overlevenden, van wie velen over boord waren gesprongen, te redden. Een officier van de V 187 richtte toen het achterkanon op de "Goskawk" en vuurde op haar, op een afstand van ongeveer 200
1630 meters, waarschijnlijk meenende dat de bemanning van de boot voornemens was aan boord te komen en het schip, dat de vlag nog voerde, te nemen. Het was dus noodig het achterkanon van de V 187 te vernielen, hetgeen geschiedde met eenige goedgerichte

1635 schoten, waarna alle mogelijke pogingen werden gedaan om menschenlevens te redden, totdat een Duitse kruiser uit de mist opdook en een hevig vuur op de Britse jagers en hun reddingbooten opende. De jagers moesten teruggaan ten einde vernietiging te voorkomen, de "Goshawk" liet haar mannen uit de reddingboot komen, deze overlatende aan de Duitse geredden, die bijna allen gewond waren. Het is te betreuren dat een matroos op het voorschip van de "Goshawk" buiten zich zelf van verontwaardiging over het onmenselijk gedrag van den kruiser, een projectiel in de 1640 boot wierp, toen deze langs het schip dreef. Dat is natuurlijk het incident waarop de Duitse gezant te Kopenhagen doelt. Het is niet te verdedigen, maar de daad werd onder provocatie gedaan en was zeker een vergeeflijke overtreding in vergelijking tot die van den Duitse kruiser die vuurde op de Britse jagers en booten terwijl deze bezig waren met een humaan en ridderlijk werk. De "Defender", die eenigszins van haar 1645 booten was afgedreven, kwam onder hevig vuur en haar commandant liet, om zijn schip te redden en in verband met het ontvangen bevel tot terugtrekken, de beide reddingbooten, bevattende een officier en negen matrosen met vele gevangenen, aan haar lot over.

1650 Dit werd door den periscoop waargenomen door den commandant van de onderzeesche boot "E 4", die trachtte den (Duitschen) kruiser aan te vallen, welke echter van koers veranderde voor de onderzeeër kon naderen. De "E 4" richtte zich nu naar booten en nam hier den Britse officier en de Britse matrosen benevens drie Duitschers, onder wie een officier, over. De "E 4" had ook wel de anderen Duitse officier en zes ongewonde Duitse matrosen mee kunnen nemen, maar wijl zich in de booten 18 1655 zwaar gewonde Duitschers bevonden, liet men den officier en de niet gewonden achter om voor de gewonden te zorgen en de booten te sturen. De reddingbooten werden voor de onderzeeër wegvoer, voorzien van water, beschuit en een compas en aan den officier werd de koers naar Helgoland meegedeeld. Bij dit ridderlijk optreden liepen de Britse jagers groot gevaar en de overlevenden van de "V 187" zouden wel ondankebaar 1660 zijn als zij de behandeling van onze officieren en matrosen ondervonden niet ten volle waardeerden. Deze feiten moeten aan de Duitse autoriteiten wel bekend zijn en als de verklaring van den Duitse gezant in goed geloof is gedaan en als werkelijk enkele der overlevenden kogelwonden vertoonen, mag alleen worden aangenomen dat de Duitse officier, die zoo edelmoedig in staat werd gesteld voor zijn gewonden te 1665 zorgen, een verkeerde voorstelling heeft gegeven. Er is geen aanwijzing dat officieren van op hun mannen in het water hebben zien schieten, waarschijnlijk omdat ze van meening waren dat drie te grauw hun post de "V 187" op hun mannen hebben gevraagd, maar er zijn verschillende Britse zeeofficieren en matrosen die werkelijk officieren van de "Mainz" en "Königin Luise" hadden verlaten. Er zijn velen in onze 1670 hospitalen wier wonden getuigen van het welgericht vuur der Duitse officieren. Van de "Mainz" werden ongeveer 350 officieren en matrosen gered, ongeveer 150 van deze zwommen in het water, sommigen wel een halve mijl van het schip, en van deze waren velen door revolvergeschoten gewond. De andere 200 sprongen niet over boord maar werden door een torpedobootjager van boord gehaald.

1675

DUITSCHLAND.

Prins Oscar van Pruisen.

1680 BERLIJN, 26 Sept. (W. B.) Prins Oscar van Pruisen moest, volgens hier ontvangen berichten, zijn regiment verlaten en te Metz zich onder geneeskundige verzorging plaatsen. Door te groote inspanning in het gevecht heeft de prins zich een acute hartverzwakking op den hals gehaald, die rust en verzorging noodig maakt.

De beschieting van Reims.

1685 BERLIJN, 26 Sept. (W. B.) De "Norddeutsche Allg. Ztg." bevat de volgende verklaring van den directeur-generaal der Koninklijke musea te Berlijn, dr. V. Bode: "Ugo Ojetti verklaart in de Turijnsche "Gazette del Popolo" dat de kathedraal van Reims aangestoken zou zijn, uit wraak voor een door mij geopperd, maar mislukt plan, om kunstwerken uit Frankrijk naar Duitschland te brengen. Inderdaad echter werd de kathedraal niet aangestoken, maar door artillerievuur beschadigd. En de bewering, dat 1690 ik een lijst van de te rooven kunstwerken had opgesteld is te belachelijk om te gelooven. Eveneens is de gedachte dat de ook door ons diep beklaagde beschieting op andere dan militaire gronden berustte, geheel onjuist."

De verpleging der Duitse troepen.

1695 In het *Berl. Tageblatt* deelt de gep. majoor Moraht aan de hand van hem door een gewond officier verstrekte inlichtingen, het een en ander mede over de verpleging der Duitse troepen tijdens hun snelle opmarsch door België en Frankrijk naar de Marne. Daaruit blijkt, dat de Duitschers geheel "van de waard" geleefd hebben, d.w.z. gevoed

1700 zijn door de streek, waar zij oogenblikkelijk vertoefde. Ten gevolge van den uiterst snelle opmarsch was er geen sprake van, dat de proviandwagens de onderdeelen konden volgen. In België werden brood en boter al spoedig schaarsch; daarvoor in de plaats kwam versche melk (de soldaten molken de koeien in de wei). Bovendien waren er kippen, kalveren en varkens in overvloed. Roode wijn was er voldoende. Overal vonden de Duitschers ook groote voorraden marmeladen en massa's groenten. De winkels en 1705 magazijnen waren door de Belgen leeggehaald. Anders was het in Frankrijk. Hier vonden de Duitschers goed voorziene winkels, terwijl de bevolking zich over het algemeen welwillend betoonde en zonder moren het noodige voedsel ter beschikking stelde. Hoe verder de Duitse troepen doordrongen in het gebied der wijnbergen, hoe moeilijker de verpleging werd. Dagenlang leefden zij van spek en champagne. Een kist "veuve Cliquat" werd graag gegeven voor een goed vleeschgerecht. Wel werden veel blikjes 1710 tomaten, champignons enz. gevonden. Kreeft en sardines waren geen zeldzaamheid. De voorraden werden door officieren gevorderd op requisitiebons, waarop in franken of marken de prijs was vastgesteld, benevens de naam van den verkooper en zijn woonplaats. De bons werden steeds bij aanbieding contant betaald. Den soldaten 1715 bekwamen deze voeding zeer goed, zeide de officier; zij werden slank en mager, waardoor de bewegelijkheid (van den troep) nog vergroot werd. Waren de keukenwagens niet ter plaatse, dan werd gekookt in de verlaten huizen of in het open veld. De paarden werden gevoerd met hetgeen te velde stond, daar de treinen niet volgen konden. "Over het algemeen kunnen we zeggen, dat we, enkele uitzonderingen 1720 daargelaten, geen honger hebben geleden."

AVONDBLAD. Tweede Blad.

Van Dag tot Dag.

1725 "**Thor's Hamer**".
Hoe ik de kathedraal van Reims van verre het eerst aanschouwde, vertelde ik in het *Handelsblad*, toen ik een paar jaar geleden een zomertocht maakte tusschen de kathedralen van Noord-Frankrijk. De ontzaglijke kerk rees op uit de graanvelden en wijngaarden als een hooge rots, een toevluchtsoord voor de bevolking van het lage 1730 land, welks huizen wij eerst later ontdekten. En naderbij gekomen zag ik het luchtige borduurwerk van steen boven de poorten, de lange reeks beelden van Fransche koningen langs den gevel, en de hooge portieken, die elk een museum van beeldhouwkunst zijn. Aandoenlijke schoonheid en bevalligheid gingen gepaard met zoo groote majesteit en bezieling! Als ik er aan denk, dat dit hooge Godsgebouw uit lang vervlogen eeuwen nu 1735 verminkt en uitgebrand is en halfgebroken oprijst tusschen de bouwvallen der stad, welke het beschermd, dan wordt het mij wee om het hart. Hoe en wat er geschied is, weten wij niet juist. Daar de eene partij vergoelijkt en de andere verzwaart, is het moeilijk te vernemen hoeveel er vernield is, maar zooveel schijnt mij uit al de berichten vrij zeker toe, dat de kathedraal van binnen verwoest is en dat haar muren, 1740 haar beeldhouwwerk, haar gloeiende vensters, haar hooge torens, verminkt en geschonden zijn. En dit schijnt mij een even ontzettend onheil toe als het dooden van vrouwen en kinderen in den oorlog. Maar menschenlevens zijn toch meer waard dan kunstwerken, heb ik hooren opmerken. Dat hangt af van de kunstwerken en van de levens. Oorlog eischt de opoffering van vele 1745 levens. Al die mannen sneuvelen om de eer en toekomst van hun land te dienen. Hun sterven is gewin voor hun vaderland. Maar niemand wint iets door het verbranden van een éénigen boekenschat, door de vernieling van een kathedraal als die van Reims. Zij is een gruwelijk verlies voor de geheele wereld, een verarming van de schoonheid, ja, van het geluk der menschheid! Reims... maar weet men wel wat Reims is en vooral wat 1750 het was? Frankrijk, de moeder, de vruchtbare, edele moeder der gothische bouwkunde, heeft het leven gegeven aan drie kathedralen van volkomen schoonheid, aan Chartres zoo grootsch en waardig met torens als droomen uit de middeneeuwen..., aan Amiens, zoo rein, zoo liefelijk, het schip van welks gebouw oog en hart opheft en zegent, en dat volgens Ruskin aan de zuivere gothiek de edelste uitdrukking geeft, en Reims, 1755 subliem door de schoonheid zijner portieken, door zijn schitterende beeldhouwpracht en de scheppende verbeelding van zijn bouwmeesters. Een paar uren lang bewonderde ik de vinding en het werk der rijke phantasie van de meesters in die zeer bewerkte, roemrijk gebeeldhouwde portieken. Ik heb hier niet bij de hand mijn beschrijving van wat ik zag, maar levendig herinner ik mij hoe het mij trof, dat sinds de 14de eeuw 1760 dit wonder van aan God gewijde menschenkunst geëerbiedigd was gebleven. Geen hoofdelooze standbeelden, geen gebroken neuzen of vermorzelde armen! Al die beelden van wijdvleugelige seraphims en engelen, al die balustraden vol vreemde dieren uit de voorwereld, eenhoorns en draken, waren allen gaaf en ongeschonden, evenals de vensters, die beneden in het gebouw dof en kleurloos waren, maar die hoog op tusschen

1765 de hemelwaarts stijgende gewelven gloeiden van kleur en licht.
Wie van het dak om zich zag, omhoog en omlaag, gevoelde wat gothische kunst vermocht
en werd diep geroerd door ontzag en aanbidding. Daar, op de plek zelf, waar de nu
gebombardeerde kathedraal in heilige schoonheid, ongerept de eeuwen door, verrees,
1770 werd Clovis, de eerste Christenkoning van Frankrijk, gedoopt na zijn roemrijke
victorie te Soissons. Daar, onder de gewelven van het gewijde gebouw, stond eens
Jeanne d'Arc, de maagd van Orleans, met de Oriflamme van Frankrijk in haar hand,
terwijl de koning, dien zij redde, gekroond werd, en het volk, dat door haar
visioenen bevrijd werd, God prees en dankte. Die kathedraal belichaamt Frankrijk's
1775 verleden, zijn traditie en de kunst der 16e eeuw! Op zijn Noordelijken gevel zag men
eenvoudig en machtig gebeeldhouwd een voorstelling van het Laatste Oordeel, met
Christus zegenend over alles en boven alles. En een roosvenster herinner ik mij dat
mij nog toegloeit als ik de oogen sluit. Uit het meesterwerk der Middeleeuwen
straalde het ons lichtend toe, met levensmoed ons vervullend door zijn groote
1780 schoonheid. De schilderijen van Tintoretto en de oude tapijten gaven andere, meer
gedempte kleur aan de gewelven, maar wekten een edele stemming door harmonie. En de
beroemde klokken van den hoogen kathedraal-toren riepen met diepen, welluidenden,
plechtigen klank intusschen de geloovigen naar de kerk hunner vaders, de kerk
gloeiend van godsdienst, geschiedenis en traditie. Dat was Reims! Heinrich Heine
1785 heeft eens voorspeld "dat Thor met zijn reuzenhamer ten laatste zou oprijzen om de
Gothische kathedraal der Christenheid te vermorzelen." Thor is opgereden! De oorlog
heeft zijn hamers gezwaaid. O, kunstenaars van het oude land van Frankrijk, die uw
leven wijddet aan uw geloof en uw kunst en die aan de steenen gedachte en gevoel en
aan geheel het gebouw een **élan de vie** gaaft, gij, die het licht, goud en karmozijn en
1790 blauw deed vallen door hooge vensters, uw kathedraal is geschonden! Thor's hamer
heeft vermorzeld, wat gij aanbeddend hadt gesticht.

Nederland en de Oorlog.

Brieven voor België.

1795 Uit het feit, dat ons nog geregeld brieven voor Brussel en omgeving gezonden worden,
leiden we af, dat men niet goed gelezen heeft wat onze "Maastrichtenaar" deze week
schreef. Wij herhalen het dus hier: Sinds het begin van den oorlog heb ik honderden
brieven uit Nederland in en om Luik enz. bezorgd, en andere van daar meegenomen, ter
geruststelling van familieleden in Holland. Dit is nu wel niet meer noodig: in Luik
1800 is alles rustig en wien geen leed geschied is begin Augustus, dien is ook sindsdien
natuurlijk niets meer overkomen. Maar het was toch nog steeds een dankbaar werkje om
een brief te bezorgen, die een, soms eenige personen gelukkig maakte. Dat behoort nu
voorshands tot het verleden, want hoe gaarne ik ook anderen van dienst wil zijn, ik
mag niet tegen de officieele bevelen ingaan, daar – men vergete het niet – de passen,
1805 die mij verstrekt werden, een absoluut loyale houding vooropstellen. Zijn er echter
personen, die van familieleden in een der geteisterde streken van België sinds het
begin van den oorlog niets meer vernamen, laten zij zich alsnog gerust tot mij
wenden, ik zal gaarne te gelegener tijd mijn best doen, om inlichtingen te
verkrijgen. Maastricht is op dit oogenblik – en zal dit vooreerst wel blijven – het
1810 doorgangspunt voor de meeste tochten naar België, zoodat ik hier steeds journalisten
ontmoet, die dan hier-, dan daarheen trekken, en wellicht doet zich de gelegenheid
voor om een waardevolle inlichting te verkrijgen, ook als ik-zelf ze niet kan gaan
halen. Maar laten dergelijke verzoeken zich tot *ernstige* quaesties bepalen; ook
zakenbrieven bezorgen ligt niet op mijn weg. Voor verschillende personen heb ik geld
1815 aan behoeftige familieleden in Luik bezorgd; dit wil ik gaarne trachten te blijven
doen; bedragen kunnen, met volledig adres van afzender en geadresseerde, gezonden
worden aan mijn adres, dat de redactie van het "Handelsblad" gaarne opgeeft. Wij
wijzen er daarbij op dat open brieven van Nederlanders aan Nederlanders voor Brussel
en de voorsteden kunnen gezonden worden aan het Ministerie van Buitenl. Zaken te 's-
1820 Gravenhage, waar men zorgt – door een geregelden koerierdienst – dat deze brieven
Brussel bereiken, waar de post nog geregeld werkt. De auto van het Ned. gezantschap
te Brussel komt enkele malen per week brieven halen en brengen te Maastricht.

De Koningin en de soldaat.

1825 Een autoriteit die er zelf getuige van was, verhaalt aan de *Meijerijsche Ct.* het
volgende van het bezoek van onze Koningin aan een Limburgsche gemeente. Na de
schouwing der troepen begaf H. M. zich naar een afgelegen schuur waar een soldaat op
wacht stond.
Dat was toevallig een Eindhovensche jongen. Op de vraag van H. M. op welke manier zij
1830 zich naar boven kon begeven, moest de wachtpost antwoorden, dat de eenige weg ging
over een primitief smal laddertje, soort kippenladder. De Koningin aarzelde geen

Naspeuringen van Paul Theelen: 26 september 1914

- oogenblik en klom, zich schragend en vasthoudend aan de balken, naar omhoog. Boven was het kwartier van een aantal soldaten. Toen zij eensklaps de Koningin voor zich zagen en haar hoorden vragen: "Ben jullie tevreden, jongens?", toen was er geen een is staat direct te antwoorden, zoo versted stonden ze allen.
- 1835 Maar de stoutste van het troepje stond dra in de houding en zeide: Goed, Majesteit.
– En hoe is het eten?
– Zeer goed, Majesteit.
– En overigens?.
- 1840 – 't Begint wat koud te worden, Majesteit.
De Koningin keek eens naar het pannen dak boven haar, dat allermintst luchtdicht was en Zij liet zich ontvallen: "Het is geen wonder ook". Dan, zich tot iemand van haar gevolg wendend, die halverwege het laddertje opgeklommen was: "Dat moet morgenavond veranderd zijn."
- 1845 – En is de ligging warm genoeg? vroeg de Koningin verder.
– Er mocht wel wat meer deken zijn, Majesteit, antwoordde flink de soldaat, die zich blijkbaar geheel op zijn gemak begon te gevoelen.
Opnieuw keerde de Vorstinne zich om en beval dat morgenavond meer dekens aan de soldaten zouden verschaft worden.
- 1850 Na dit vertrouwelijk onderhoud is de Koningin langs hetzelfde min-soliede laddertje weer naar beneden gekomen, zichtbaar voldaan, dat zij haar soldaten van dienst had kunnen zijn.

Prins Hendrik.

- 1855 De Prins heeft gisteren in het Patronaatsgebouw aan den Hoek van Holland de gewonde zeelieden bezocht en heden de Engelsche zeelieden in de Roode Kruis-inrichting te IJmuiden.

Voor de militairen.

- 1860 Onlangs meldden wij de uitgaaf van het lied "Neutraal", gedicht van François Pauwels, muziek van mejuffrouw Wertheim – een lied dat, voor en met onze militairen gezongen, overal succes heeft. Nog in andere zetting vinden de coupletten van dit gedicht bijval op de forten en elders, in de zetting namelijk van den bekenden baszanger Jac. Ph. Caro, die zijn "Neutraal" zelf voordraagt en groote instemming vindt. We wijzen
- 1865 gaarne op de uitgaaf ook van dit lied, door den uitgever P. den Boer te Maastricht. De vrijwilliger C. de Marees van Swinderen en de vrijwilliger J. Kunst hebben onder den naam "Vrijwilligers-marsch" een lied geschreven dat in de samenkomsten druk moge gezonden worden, en door onze muziekkorpsen in de kazernes en er buiten dikwijls moge worden gespeeld. De frissche, krachtige, goed geharmoniseerde melodie, de eenvoudige,
- 1870 doeltreffende woorden verdienen 't ten volle! Ook het streven van de firma Casparie, te Groningen, die met deze uitgaaf steun brengt aan het Kon. Nationaal Steun-Comité en aan de Belgische vluchtelingen in ons land. Wij ontvingen den derden druk van den "Vrijwilligers-marsch", die aan het Groninger Vrijwilligerscorps is opgedragen; de eerste en tweede waren in drie dagen uitverkocht.

1875

Amerikaansche touristen.

- Door de Amerikaansche Regeering is eenigen tijd geleden een officieele Commissie in Europa ingesteld, "The United States Relief Commission", welke tot taak heeft hulp te verleen aan Amerikanen, die bij het uitbreken van den oorlog zich in Europa
- 1880 bevonden en die thans door de bijzondere omstandigheden moeilijkheden ondervinden om naar hun land terug te keeren. Het hoofdbureau dezer commissie is voor Nederland te 's-Gravenhage gevestigd en vertegenwoordigers der commissie reizen met de extra treinen mede, waarmede Amerikanen naar Nederland komen, om dan met de Holland-Amerika Lijn hun reis te vervolgen of wel via Rotterdam of Vlissingen naar Londen door te
- 1885 gaan. Het Bureau voor Tourisme en Vreemdelingenverkeer, Weteringschans 22, hier ter stede, verklaarde zich bereid als Branche Office der United States Relief Commission op te treden en zijn ruime lees- en schrijfzaal ter beschikking der Amerikaansche touristen te stellen. Daarenboven zijn door het bureau maatregelen genomen om bij aankomst van de treinen, waarmede Amerikanen worden verwacht, iemand aan het station
- 1890 aanwezig te hebben, die alle eventueel gewenschte inlichtingen kan verstrekken. Waar noodig worden de Amerikanen dan tevens verwezen naar den Amerikaansche consul hier ter stede.

Gemengde berichten.

- 1895 **Ons nieuwe geld.**
Ons tegenwoordige, nieuw-uitgegeven geld is onder verschillend opzicht zeer

1900 merkwaardig. Zoo kan men nu nieuwe guldens en rijksdaalders ontvangen, die reeds in 1870 zijn aangemunt, doch tot nu toe bewaard bleven in Rijks schatkelders. Zoo zijn de nieuwe bankbiljetten van f10, f25 en f60 zonder watermerk. Zoo vertoont het bankbiljet van f1000 3 maal de lange Duitsche s in het woord: Nederlandsche Bank. En last not least zijn de nieuwe 10-guldenbankbiljetten, waarvan door de Kamer op 3 Augustus de uitgifte werd toegestaan, reeds gedagteekend van... 1 Augustus.

De geneesmiddelenmarkt.

1905 Merkwaardig is de buitengewone stijging in de prijzen der geneesmiddelen in Engeland. Het schijnt, dat de voorraden slechts voor een klein gedeelte binnenslands worden bereid. Nu tracht de nijverheid aan de behoefte te voldoen, maar het kost natuurlijk tijd, voordat zij zich geheel daarop kan hebben ingericht. Acetylsalicylzuur kost vijf maal zooveel als vroeger; phenol, cocaine, citroenzuur, lithium-zouten, 1910 phenacetine, saccharine, bromiden zijn in prijs ten minste verdubbeld, chloralhydraat verdrievoudigd, thymol is niet te verkrijgen; kwikzouten zijn niet veel duurder geworden en levertraan in het geheel niet. Daarentegen heeft de afsluiting der Russische zeeën de Spaansche vliegen en het moederkoorn zeldzaam gemaakt. Onder de 1915 duurder geworden stoffen worden nog genoemd melksuiker, santonine, kampher, senna, kamillen en... Engelsch zout. (*Hospital.*)

ONZE OOST.

Indië en de Oorlog.

1920 Naar uit de Indische bladen blijkt, waren omstreeks den 12en Augustus de gemoederen weder tot kalmte gekomen, na de door de eerste, oorlogsberichten teweeg gebrachte beroering. De Bataviasche correspondent van het "*Soer Hbl.*" schreef van dien eersten tijd o.a.: Noordwijk doet soms 's avonds werkelijk even aan Parijsche boulevards denken, vooral als een loopjongen met bulletins verschijnt. Men rukt hem dit uit de 1925 handen en heeft weer stof om op door te borduren en doet het, door het dolle heen! Het zijn hier bange en interessante dagen. Ontzettend en toch opwekkend! Europa in oorlogsvlammen. En men zit hier ver en veilig van het oorlogsterrein en maakt zich nog bang ook, heusch bang, dat er geen melk en boter al zijn. Het is interessant - 1930 ontzettend- wat Batavia betreft vooral, absurd. Het schijnt dat de angst voor levensmiddelen-schaarschte in de hand gewerkt werd door aankopen, die de intendance bewerkstelligde voor de troepen, die naar West-Borneo vertrokken. Zoo zoetjes aan keerde de gerustheid terug, ook ten gevolge van de regeeringsmaatregelen betreffende uitvoerverbod en de machtiging aan de gewestelijke bestuurders, die zulks noodig 1935 achten, verleend om particuliere rijstvoorraden in beslag te nemen en te doen onteigenen, teneinde bedoeld voedingsmiddel dan tegen door den betrokken resident te bepalen prijzen te verkoopen, ten behoeve van de plaatselijke consumptie. Van de stemming onder de inlandsche bevolking lezen wij, wat Semarang betreft, in de *Locomotief*: "De stemming onder de inlandsche bevolking in deze stad is zeer gunstig. Na de krachtige maatregelen van regeeringswege tegen een verdere opdrijving van de 1940 prijzen der voedingsmiddelen en vooral ook door de houding van de goede en invloedrijke elementen der Chineesche ingezetenen, is de ongerustheid aan het wijken. Hiertoe heeft bijzonder ook het bestuur van de Semarangsche S. I. veel bijgedragen door het herhaald vergaderen met de leden om dezen den toestand duidelijk te maken. Zoo worden er thans door den S. I.-voorzitter en zijn medebestuurders koempoelans 1945 gehouden, waarop -- wat nog nimmer is voorgekomen - ook de vrouwen worden geroepen. Het zijn immers de inlandsche vrouwen, die naar de passar gaan en daar de gezins-inkopen doen; zij in de eerste plaats moeten daarom goed weten, wat er thans gaande is."

Onder de geruchten, die op Java de ronde deden, was er ook een, dat door uit den vreemde, speciaal uit Engeland, gefinancierde cultuurondernemingen zouden moeten 1950 worden stopgezet wegens gebrek aan middelen. Dit werd o.a. gemeld van eenige ondernemingen in het Malangsche, door de firma J. A. Wattie & Co. beheerd. Het *Soer. Hbl.* kon dit bericht tegenspreken. Voorts ontleenen wij nog aan de bladen, dat er een groote animo op Java was voor de oprichting van vrijwilligerskorpsen. Te Bandoeng kwam er een ter sterkte van 'n 300 man, onder leiding van den heer van Suchtelen, 1955 terwijl een Soekaboemisch vrijwilligerkorps, sterk ca. 100 man, den heer J. J. van Houten tot commandant koos en te Batavia een comité werd gevormd voor eene algemeene vrijwilligers-organisatie op Java. Hiertoe richtten de heeren mr. E. H. Bergsma, H. A. van Erp, G. L. J. Holle, mr. P. R. Hoorweg, A. R. W. Kerkhoven, mr. J. Lieftinck en jhr. mr. E. Michiels van Verduynen eene oproeping tot alle Nederlanders op Java, 1960 op wie geen militaire of schutterlijke verplichtingen rustten. Ten slotte zij nog melding gemaakt van een zeer misplaatste grap. Met het doel om den telegraafbeambte te Tjibadak er "tusschen te nemen" werd door den een of ander een bericht aangeboden

1965 betreffende verschijning van een Japansche vloot in de Wijnkoopsbaai. Het bericht werd doorgegeven en heeft zeker een weinig sensatie gewekt, maar zal den oorspronkelijkon "grappenmaker" nog duur kunnen te staan komen.

BEURS EN NIJVERHEID.

Seabord Airline.

1970 Volgens door de heeren Adolph Boissevain & Co. en Gebroeders Boissevain ontvangen telegrafisch bericht zullen de coupons per 1 October a.s. van De Seaboard Airline Railway 4% Refunding Mortgage Goud-obligatiën te hunnen kantore betaalbaar worden gesteld. De betalingskoers zal t. z. t. worden geannonceerd.

De Duitse IJzerindustrie.

1975 BERLIJN, 26 Sept. (Corr. Norden.) Voor de Duitse ijzerindustrie zal vermoedelijk de Duitse spoorwegdirectie degelijken arbeid hebben. Reeds moeten voor herfst en winter groote bestellingen zijn gedaan voor het wagenmaterieel, dat door het reusachtig vervoer natuurlijk heeft geleden. Daarnaast overweegt de directie uitbreiding van de spoorwegen. Door deze bestellingen krijgt de ijzerindustrie 1980 natuurlijk een krachtigen steun gedurende den herfst en den winter.

De Duitse oorlogsleening.

1985 Door tijdig afgezonden, maar met vertraging ontvangen inschrijvingen op de Duitse oorlogsleening wordt het eindcijfer nog met Mk. 70 millioen verhoogd. In het geheel blijkt nu te zijn ingeschreven voor 3 milliard 121 millioen één duizend en driehonderd Mark 5% obligatiën (waaronder 1 milliard 198 millioen 987 duizend en 1990 zevenhonderd inschrijving grootboek en stukken met "Sperre" tot 25 April 1915), en 1 milliard 339 millioen 727 duizend driehonderd Mark schatkistbiljetten, totaal 4 milliard 460 millioen 728 duizend en negenhonderd Mark. De inschrijving is thans gesloten en deze cijfers zijn dus definitief. Uit Zürich wordt gemeld, dat Duitse 1995 firma's hun betalingen aan Zwitsersche horlogefabrieken met stortingsbewijzen der Oorlogsleening voldoen. Een vergadering van uurwerkfabrikanten heeft besloten aan de Duitse afnemers mede te deelen, dat deze stortingsbewijzen niet in betaling worden genomen.

Deutsch-Asiatische Bank.

1995 Naar vermeld wordt, zijn bij de filialen Hongkong en Calcutta der Deutsch-Asiatische Bank Engelsche regeerings-commissarissen aangesteld om toezicht op het bedrijf te houden. De filiale te Yokohama werkt als gewoonlijk.

2000

Uit de suiker-industrie.

Naar de "Fr. Ztg." meldt, wordt thans in samenwerking met de Duitse regeering een plan voorbereid tot hulpverschaffing aan de Duitse suiker-industrie, die sterk getroffen is door het uitvoerverbod en de als gevolg daarvan ingetreden 2005 prijsverlaging. Voor binnenlandsch verbruik is ongeveer 40% der productie noodig. De raffinaderijen verbinden zich dit quantum af te nemen tegen vaste prijzen, die zoo gesteld zijn dat de suiker iets duurder zal worden, naar men meent echter niet meer dan hoogstens 2 Pfennig per pond. De productie der suikerfabrieken zal worden gecontingenteerd en de verbouw van beetwortelen zal worden beperkt tot hetgeen voor 2010 binnenlandsch verbruik noodig is. Bestaande leveringscontracten voor ruwsuiker en geraffineerd zullen geannuleerd worden. Tegenover den minderen aanbouw van beetwortelen zal, indien dit plan verwezenlijkt wordt, staan, dat een grooter oppervlakte beschikbaar zal zijn voor het verbouwen van voedingsgewassen etc. Indien op de bovenbedoelde basis overeenstemming wordt verkregen, zal een noodwet tot 2015 regeling der aangelegenheid worden ingediend.

De Berlijnsche geldmarkt.

Te Berlijn noteert prolongatie-geld 6 3/4% geld voor een dag 3-3½% bij geringe vraag. Van buitenlandsch bankpapier bestaat vooral vraag voor Nederlandsche bankbiljetten. 2020 Verder vonden in Oostenrijksche, Russische en Zwitsersche omzetten plaats. De "Verein voor die Interessen der Fondsbörse" te Berlijn verzoekt met het oog op de ultimo-liquidatie per 29 dezer firma's die fondsen welke alsdan geleverd zullen worden, elders wenschen te beleenen, thans reeds met genoemde organisatie in overleg te treden.

2025

Uit de Cement-industrie.

Het Nederlandsche cement-syndikaat, waaraan Duitse, Belgische en Engelsche cementfabrieken zijn geïnteresseerd, is per 31 December a.s. opgezegd. Volgens de

Naspeuringen van Paul Theelen: 26 september 1914

2030 bepalingen van het syndikaat mag eerst van 1 Januari 1915 af buiten het syndikaat om worden geleverd. Volgens de "K. Ztg." leveren Engelsche fabrieken echter reeds thans zelfstandig cement in Nederland af.

Crédit Lyonnais.

2035 In overleg met De Fransche regeering heeft het Crédit Lyonnais besloten het interim-dividend dat gisteren moest worden uitbetaald en waarmede een bedrag van frs. 12½ miljoen gemoeid was, niet uit te betalen. Eenerzijds ziet men hierin een bewijs voor den ongunstigen toestand waarin het Fransche bankwezen op het oogenblik verkeert. Van anderen kant meent men dat het reserveeren der gelden verband houdt met den wensch der regeering zooveel mogelijk alle beschikbare middelen voor de behoeften van het
2040 gouvernement beschikbaar te houden.

Uit Mexico.

2045 Uit New-York wordt gemeld, dat de regeering van Carranza overgaat tot uitgifte van 130 miljoen Pesos nieuw papiergeld, tot aflossing van de emissies van papiergeld der Constitutionalistes. In het geheel staan thans volgens de "Fr. Ztg." meer dan 500 miljoen Pesos Mexicaansche schatkistwissels uit.